

СВОБОДА

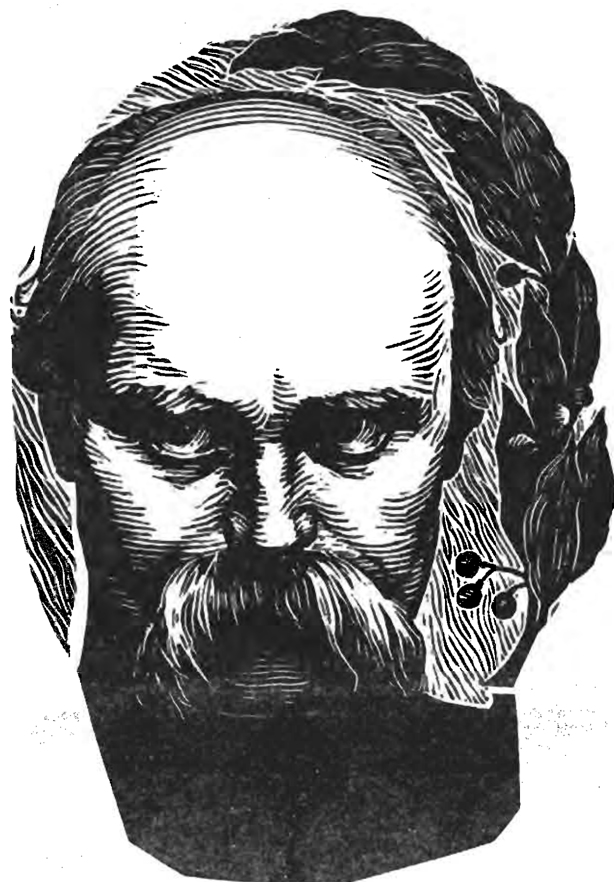
Пам'ятаймо про Україну!

Видає Український Народний Союз — SVOBODA — Published by the Ukrainian National Association

ЦІНА $1.00 РАЗ НА ТИЖДЕНЬ ONCE A WEEK PRICE $1.00

РІК CX П'ЯТНИЦЯ, 7 БЕРЕЗНЯ 2003 РОКУ ЧИСЛО 10 VOL. CX FRIDAY, MARCH 7, 2003 No. 10

9-10 березня - Шевченкові дні

Іде землею Шевченко,
Несе нам святий Заповіт
і кидає громом мементо:
вставайте, кайдани порвіть!

Остап Тарнавський

Опозиція готується до весняних протестів

1 – 2 березня в Києві відбувався надзвичайний з'їзд опозиції, об'єднаної в рамках руху „Повстань, Україно!". У з'їзді взяло участь понад 1400 депутатів усіх рівнів від Комуністичної і Соціялістичної партій, парляментського бльоку Юлії Тимошенко, були також присутні представники бльоку „Наша Україна" на чолі з Віктором Ющенком. З'їзд опозиціонерів ухвалив „Декларацію єдности", текст якої оприлюднила Ю. Тимошенко. Вона запевнила, що опозиція консолідуватиме свої дії і в майбутньому. На з'їзді пролунали заклики до зміни системи влади, однак про єдиного кандидата на пост президента України від опозиції мова не йшла. Нижче вміщуємо, з деякими скороченнями, коментар про цю подію Ольги Сніцарчук, надрукований у львівській газеті „Поступ".

Нічого надзвичайного на „надзвичайному" з'їзді не сталося. Декларацію єдности підписали лише троє провідників опозиції. Четвертий – Віктор Ющенко – прийшов не як учасник, а як ...гість опозиціонерів, і до кінця навіть не був у залі. Із „нашоукраїнців" до закінчення з'їзду досиділи лише Тарас Чорновіл та Володимир Яворівський (обидва у президії), Юрій Кармазін, Тарас Стецьків, Юрій Оробець та ще кілька депутатів. Серед депутатів-неопозиціонерів у залі помітили лише Івана Плюща з „Демократичних ініціятив", який останнім часом активно кається перед журналістами за своє колишнє кучмопоклоніння.

У президії, крім гостей з „Нашої України", були представники БЮТ – Юлія Тимошенко, Олександер Турчинов, Степан Хмара, Анатолій Матвієнко, Андрій Шкіль, від СПУ – Олександер Мороз, від КПУ Петро Симоненко та інші. Першою несподіванкою став порядок виступів депутатів. Після О. Мороза виступав П. Симоненко, потім – Ю. Тимошенко, далі депутати „різних рівнів", а Ющенко все мовчав, що спричинило неабияке хвилювання як серед журналістів, так і серед присутніх у залі. Щоб зняти напругу, Юлія Тимошенко повідомила, що виступи відбуваються за жеребкуванням. А потім на прес-конференції на закиди журналістів – мовляв, за що ж ви так його проіґнорували, пояснювала, шо Віктор Андрійович сам попросив дати йому можливість послухати якомога більше виступів, і аж тоді – слово.

Так трапилося, що слово він отримав одразу після полум'яної промови депутата від БЮТ Сергія Головатого, якому вдалося розпалити пристрасті. Він присоромив депутатів-„нашоукраїнців", які минулого тижня заявили, що вийдуть 9 березня з метою вшанувати Тараса Шевченка, а не з політичними гаслами. Докоряючи „несвідомим" депутатам, С. Головатий

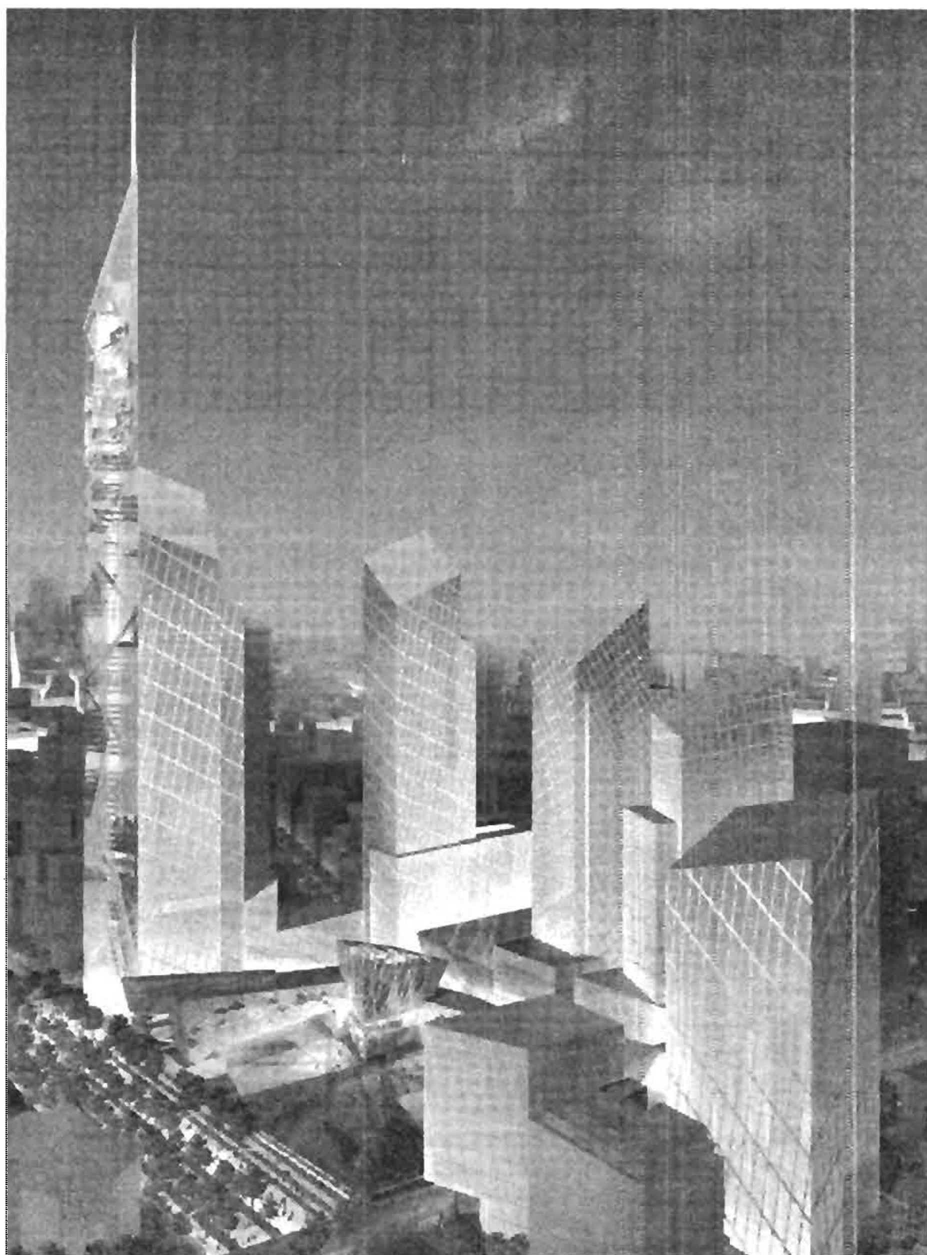
(Закінчення на стор. 3)

Проєкт Д. Лібескінда - переможець конкурсу

НЬЮ-ЙОРК. – 27 лютого оголошено переможця конкурсу на плян споруди, що замінить зруйнований Всесвітній центр торгівлі у Нью-Йорку. Переможцем з усього світу надісланих 400 проєктів і конкурсу, що забрав 18 місяців часу, став берлінський архітектор Даніель Лібескінд. Його проєкт передбачає зведення комплексу будівель з парками і шпилем заввишки понад 500 метрів. Кілька тижнів тому з 400 проєктів, поданих архітекторами з усього світу, було відібрано два. Обидва вони передбачали зберегти залишки двох веж Центру як пам'ятник людям, що загинули, коли викрадачі протаранили будинки-близнята під час нападів 11 вересня 2001 року.

В конкурсі на зведення меморіялу в пам'ять про 184 жертви, які загинули 11 вересня 2001 року біля Пентаґону, брало участь 1126 проєктів. Переможцями стали нью-йоркські дизайнери Джулі Бекман та Кіт Кейсман. За їхнім задумом, пам'ять жертв буде увічнено меморіялом із 184 лавок, на кожній із яких буде вибито ім'я загиблого. Їх буде встановлено біля західного крила п'ятикутної будівлі, на яку впав літак компанії „American Airlines". Лавки буде виготовлено з прозорого алюмінізованого пластику. Навколо меморіяльного комплексу буде розбито парк. Дизайнери сподіваються на те, що меморіял буде відкрито до 11 вересня 2004 року. Меморіял буде побудований на громадські пожертвування.

Х. Ф.

На фото: проєкт Даніеля Лібескінда.

Фото: LMDC

УКРАЇНА ЗА ТИЖДЕНЬ

„Наша Україна“ – в складі опозиції

КИЇВ. – Провідники опозиції 5 березня оголосили, що у плянованих демонстраціях 9 березня братимуть участь представники не лише трійки опозиційних сил, до якої зараховують комуністів, соціялістів та бльок Юлії Тимошенко, але й бльок „Наша Україна“. Віктор Ющенко досі вів мову про індивідуальну участь членів його блоку в акціях протесту. 9 березня об 11.00 год. розпочнеться збір прихильників Соціялістичної партії України на майдані Незалежности, прихильників Комуністичної партії України – біля станції метро „Арсенальна“, прихильників Бльоку Юлії Тимошенко – на Софіївській площі і прихильників „Нашої України“ – на Михайлівській площі. Всі колони підуть до Европейської площі, де о 12.00 створять спільну колону і вирушать до пам'ятника Т.Шевченкові, де буде проведено віче. Провідник КПУ Петро Симоненко повідомив , що заходи опозиції проходитимуть не тільки в Києві за участю представників областей, але і в реґіонах. Провідник БЮТ Ю.Тимошенко зазначила, що в штабі з організації акції від „Нашої України“ тепер працює провідник УНП Юрій Костенко. Провідник СПУ Олександр Мороз повідомив, що 5 березня за ініціятивою керівництва Міністерства внутрішніх справ України відбулася зустріч з провідниками опозиції, під час якої йшлося про те, що правоохоронні органи не перешкоджатимуть опозиційним силам проводити акцію і допомагатимуть забезпечувати порядок під час її проведення.

Позачерговий страйк шахтарів

КИЇВ. – Шахтарі України починають позачерговий страйк, вимагаючи підвищення платні, погашення заборгованости за минулі місяці та призупинення урядового пляну поступової приватизації вугільної галузі. За словами провідника Незалежної профспілки шахтарів України Михайла Волинця, з понеділка, 3 березня, роботу вже припинили гірники 11 шахт Дніпропетровської, Луганської та Львівської областей. За даними профспілки, влада заборгувала шахтарям близько 245 мільйонів долярів. Середня місячна платня у галузі – одна з найнижчих у промисловості країни – близько 105 долярів.

Обговорюють текст державного гимну у ВР України

КИЇВ. – 3 березня у Верховній Раді України обговорено законопроєкт про текст державного гимну України. Деякі депутати закликали зняти з розгляду проєкт, запропонований Комуністичною партією, з огляду на те, що у Конституції вже встановлено, що державним гимном України є гимн на музику Михайла Вербицького, а слова мають бути затверджені окремим законом. Фракція комуністів висловилася проти схвалення гимну на слова Павла Чубинського „Ще не вмерла Україна....“, який пропонують і уряд, і профільний парляментський комітет. Комуністи запропонували свій текст на музику гимну колишньої Української РСР. Один з прихильників ухвалення гимну на слова Чубинського, Левко Лук'яненко, закликав з парляментської трибуни шанувати традиції і підтримати „народний“, як він сказав, текст гимну. Державна урядова комісія з 1998 року розглядала пропозиції стосовно тексту державного гимну. Як сказав у парламенті міністр культури Юрій Богуцький, більш гідного тексту, аніж написаний Павлом Чубинським, комісія не виявила. Голосування з питання про гимн має відбутися в Верховній Раді 6 березня.

Єдина україномовна газета в Криму – під загрозою закриття

СІМФЕРОПОЛЬ. – Під загрозою закриття опинилася єдина в Криму україномовна газета – „Кримська світлиця“. Причина – припинення державного фінансування. „Кримська світлиця“, україномовний громадсько-політичний і літературний тижневик, виходить у Криму вже 10 років. Газета відома в автономії своєю чіткою патріотичною, державницькою позицією, за яку її постійно критикують кримські ліві та проросійські рухи і громадські організації. Весь цей час „Кримська світлиця“, яка досі не має свого приміщення, видавалась невеликим тиражем і трималась переважно на ентузіязмі журналістського колективу та кількох українських громадських організацій. Торік Президент України Леонід Кучма видав розпорядження Кабінетові міністрів України та урядові автономії забезпечити належні умови для діяльности „Кримської світлиці“. Проте цього року фінасування припинилось. Головний редактор газети Віктор Качула повідомив 2 березня, що на офіційний запит стосовно фінасування в 2003 році голова Державного комітету інформації України Іван Чиж відповів, що „Кримська світлиця“ не підпадає під закон, який визначає першочерговість фінансової підтримки. При тому, що в кримському бюджеті цього року виділяється майже один мільйон гривень на підтримку російськомовних газет, фінансування української преси не передбачено. Зважаючи на скрутне становище „Кримської світлиці“, Комітет перевірки свободи преси в Криму та Асоціяція вільних журналістів Криму, а також низка українських громадських організацій півострова вже виступили зі заявами на підтримку видання.

Україна посіла п'яте місце у вивезенні дітей до США

КИЇВ. – У 2002 році з країн колишнього СРСР, Китаю, Південної Кореї і країн Латинської Америки найбільше вивезено дітей, яких в США всиновлюють та удочеряють. Частіше за все американці приймали в сім'ю дітей з Китаю (5053). Росія у цьому списку посіла друге місце (4939 дітей), Україна – п'яте (1106), Казахстан – шосте (819), Білорусь – 14 (169). За даними Національної служби інформації про всиновлення і удочеріння США (NAIC), у першу п'ятірку країн, чиїх громадян частіше за все всиновляли мешканці США, також увійшли Ґватемала (2219) та Південна Корея (1779). За статистикою Державного департаменту США, в усьому світі батьків-чужоземців знайшло 20 тисяч 99 дітей. Кількість всиновлень і удочерінь зростає, починаючи з 1992 року, коли чужоземці прийняли у свої сім'ї 6 тис. 472 дитини. У 1997 році країни проживання поміняли 12 тис. 743 дитини, в 2000 році – 17 тис. 718. Витрати американської сім'ї на усиновлення або удочеріння чужоземної дитини звичайно становлять 12-20 тис. дол.

Пішов у відставку голова Фонду Державного майна

КИЇВ. – Після чотирьох років перебування на посаді голова Фонду державного майна Олександер Бондар подав у відставку. Його заяву 1 березня оприлюднив перший віцепрем'єр Микола Азаров. О. Бондар обіймав посаду голови Фонду з 1998 року. М. Азаров сказав, що за роки приватизації фонд не став інструментом пришвидшення економіки. Приватизація принесла до бюджету, шість млрд. гривень. Раніше прем'єр Віктор Янукович сказав, що хтось має відповісти на запитання, чому не виконуються пляни приватизації. Сам О. Бондар говорить, що усі невдачі Фонду були пов'язані з відсутністю політичної волі уряду, який не може визначитися, які об'єкти потрібно приватизувати. Однак спостерігачі пов'язують відставку з останнім рішенням віддати у відання Фонду усі корпоративні права держави. Існує думка, що деякі сили не влаштовує фіґура О. Бондаря, який напередодні президентських виборів матиме у своєму розпорядженні важелі впливу на приватизацію таких гігантів, як „Нафтогаз України“, „Укртелеком“ та інших потужних підприємств.

Конференція про взаємини України з НАТО

КИЇВ. – Україна має виконувати зобов'язання, взяті на зустрічі НАТО у Празі 2002 року, – сказав 28 лютого радник Генерального секретаря НАТО Кріс Донелі, який брав участь у міжнародній конференції, присвяченій процесам зближення України та НАТО. Секретар Ради національної безпеки та оборони України Євген Марчук гостро покритикував темпи, якими влада веде працю із просування до НАТО. 27 лютого Президент створив спеціяльний орган Уповноваженого з питань евроатлантичної інтеграції та призначив на цю посаду першого віце-прем'єра Миколу Азарова.

ВР підтримала запит щодо зловживання М. Потебенька

КИЇВ. – Верховна Рада підтримала запит народного депутата Григорія Омельченка до Генерального прокурора України щодо проведення досудового слідства обставин зловживання службовим становищем колишнім Генеральним прокурором Михайлом Потебеньком при розслідуванні справи про вбивство журналіста Георгія Ґонґадзе та зловживань, вчинених з корисливих цілей в особистих інтересах. За таке рішення проголосувало 167 народних депутатів із 430, зареєстрованих у залі. 28 лютого Генеральний прокурор України Св'ятослав Піскун заявив, що М. Потебенько, будучи Генеральним прокурором України, звертався до керівництва СБУ з проханням припинити слідство у справі Георгія Ґонґадзе. С.Піскун, повідомив: „У день виступу Михайла Олексійовича в Верховній Раді мені депутати показали копію його листа на ім'я голови СБУ Деркача про припинення слідчих дій у справі Г. Ґонґадзе“. За словами Генерального прокурора, „лист такий дійсно був. Ми його шукали і знайшли. Він залучений до матеріялів кримінальної справи“. Колишній генеральний прокурор України Михайло Потебенько 3 березня відкинув звинувачення на його адресу, висловлені чинним Генеральним прокурором С. Піскуном. М.Потебенько сказав, що не намагався зупинити слідство, як це припустив теперішній Генеральний прокурор, а, писав листа з проханням до низки органів не втручатися до роботи слідчого у справі.

У Києві відбувся Національний Сорочинський ярмарок

КИЇВ. – В „Експоцентрі України“ з 28 лютого по 2 березня вперше відбувся Національний Сорочинський ярмарк. За словами організаторів, у ярмарку в Києві взяли участь понад 200 підприємств і організацій різної форми власности. Як повідомила 28 лютого заступник голови Полтавської обласної державної адміністрації Світлана Связщева, влітку 2002 року Сорочинський ярмарок відвідали близько 1.5 млн. осіб. „Ми вирішили провести ярмарок ще й взимку в Києві, оскільки далеко не у всіх є можливість відвідати його влітку, і це допоможе підняти статус“. В 1998 році Національний Сорочинський ярмарок було переведено на комерційну основу, що дало можливість тільки влітку 2002 року внести до місцевого бюджету близько 100 тис. грн. „Ці гроші ми спрямовуємо на підвищення рівня села Великі Сорочинці“, – сказала вона. Товарообіг ярмарку-2002 становив 5 млн. грн.

Україна візьме участь у 50-му Венеціянському бієнале

КИЇВ. – У червні-листопаді 2003 року Україна братиме участь у 50-му Венеціянському бієнале. Організаційний комітет для здійснення заходів щодо участи України очолив віце-прем'єр з гуманітарних питань Дмитро Табачник. До складу організаційного комітету також увійшли міністер культури і мистецтв Юрій Богуцький, голова НСХУ Володимир Чепелик, президент Академії мистецтв Андрій Чебикин та інші.

До 2050 року населення України зменшиться на 40 відсотків

ЖЕНЕВА, Швайцарія. – Згідно з новим дослідженням Організації Об'єднаних Націй, оприлюдненим 26 лютого, головними причинами зменшення кількости населення є низька народжуваність, висока смертність та еміграція. „Через 50 років населення України буде меншим, ніж 50 років тому. Це надзвичайно велике падіння, бо населення тепер складає близько 50 мільйонів, а ми прогнозуємо близько 30 мільйонів, тобто 40 відсоткове падіння“, – сказав голова відділу населення Організації Об'єднаних Націй Джозеф Шам.

За матеріялами інформаційних агентств

Опозиція...

(Закінчення зі стор. 1)

експресивно декламував „Заповіт" Тараса Шевченка і закликав до єдности: „Кучма зґвалтує Україну і втретє – чи сам, чи через свого наступника!". Делеґати гуділи від захоплення. Кульмінаційну напругу створили несподівані слова С. Головатого: „Так сталося, що людина, в яку мільйони людей увірували як у спасителя нації, стала ангелом-хоронителем Кучми!". Показувати пальцем на „ангела-хоронителя" було б зайвим. Заля вже аплодувала, хтось кричав: „Ющенко, визначайся!". Щиро кажучи, на В. Ющенка було шкода дивитися. Він чесно прийшов, а тут така „гостинність"...

„Я почну говорити не з того, з чого хотів почати, – такими були перші Ющенкові слова. – Сергію, тут ми повинні говорити розумом, а на майдані будемо говорити емоціями! Тут ми повинні говорити про те, що нас об'єднує!". Мабуть, Ющенко був не тільки ображеним, але й розгубленим. Якщо спочатку він гарненько вколов господарів з'їзду словом „делікатність", то далі нашкодив собі, недоречно вживши жартівливий спосіб відновлення теми: „Та повернімося до наших баранів", – Ющенко зробив невеличку паузу і продовжив:

– Шановна громадо!

„Шановна громада" обурювалася: „Це хто барани?!".

Коли Ющенко пішов, В. Яворівський сказав усім „по секрету", що той пішов додому „набиратися опозиційности".

Загалом склалося враження, що цього дня він виконував функцію емоційного подразника: над ним або жартували, або докоряли за нерішучість. Втім, провідник „Нашої України" має можливість реабілітуватися (і продемонструвати свою гостинність) – за три тижні його бльок організовує свій з'їзд, на який, як повідомила Ю. Тимошенко, БЮТ, СПУ та КПУ вже запрошені.

Виступи чільних діячів опозиції були доволі традиційними. А ось делегати „різних рівнів" тішили і жартами, і несподіванками, і гострим слівцем. Депутатка-соціялістка з Нововолинська кокетливо заявила з трибуни: „Весна переможе, Юліє Володимирівно, але нехай і Мороз буде нездоланний!". Комуніст з Одеси абсолютно забув про свого командира Симоненка і став розсипати з трибуни компліменти на адресу Тимошенко. Розповівши про мужню жінку, яка не злякалася ґрат та веде за собою виборців, російськомовний комуніст раптом в емоціях вигукнув: „Слава Україні!"...

Про єдиного кандидата, про можливість обрання якого декілька днів перед цим з'їздом заявив голова Української республіканської партії „Собор" Анатолій Матвієнко, керівники опозиції явно воліли не говорити. Та це питання постійно шарпали як делеґати, так і журналісти. О. Мороз відповідав журналістам коротко: „Питання не на часі", П. Симоненко – хитріше: „Адміністрація президента підкинула тему єдиного кандидата від опозиції, щоб нас роз'єднати!", а Ю.Тимошенко – ще емоційніше: „Якщо ми зараз висуватимемо єдиного кандидата, то можемо роз'єднатися через нашу хистку об'єднаність". Наголошуючи на потребі мати єдиного кандидата в майбутньому, вона пообіцяла: „Я і команда будемо долати амбіції заради мети!".

Мета відома: усунення Кучми з посади Президента, позачергові вибори. О. Мороз охарактеризував її просто: „Дати людям перспективу". Він сказав, що теперішня влада може існувати лише „в задушливій атмосфері доносів, залякувань і брехні, яка потоками ллється з телеекранів". Також попередив, що вже „завтра" висловлювання опозиціонерів на з'їзді будуть перенакшувати, „щоб виставити нас диваками, які борються з Президентом заради власних амбіцій!".

Мороз помилився. Виставляли їх „диваками" ще того вечора у телепрограмі В. Піховшека „ТСН-Епіцентр", де всіляко акцентували на роз'єднаности опозиції, неспроможності домовитися, а про Декларацію єдности й словом не обмовилися.

Тим часом у Декларації ясно зформульовані цілі опозиції: „Ми в опозиції до влади, тому що вона в опозиції до власного народу!". І пропонується чотири кроки для подолання кризи: у політичній сфері; в економічній реанімації; у наданні ґарантій конституційних прав у соціяльній сфері; у духовній сфері (куди входить також свобода слова і свобода совісти). Прийнято також ще один документ – Звернення до Верховної Ради щодо захисту місцевого самоврядування, позаяк „авторитарний режим Кучми пішов шляхом знищення самоврядування".

Третій документ – Звернення до народу, в якому опозиція закликає об'єднатися задля спільної мети – звільнення від Кучми. Отже, 9 березня – весняний початок чергових акцій громадської непокори. Він буде всеукраїнським, тому опозиція закликає вийти усіх небайдужих на площі міст і сіл.

Провідники „Нашої України" Віктор Ющенко і БЮТ Юлія Тимошенко у перерві праці Всеукраїнського надзвичайного з'їзду депутатів усіх рівнів від об'єднаної опозиції „Повстань, Україно!" у Києві 2 березня ц. р.

Фото УНІАН

РЕ стверджує, що ситуація ЗМІ України досі не відповідає основним вимогам Европейської конвенції з прав людини

СТРАСБУРҐ, Франція. – 28 лютого комітет міністрів Ради Европи розповсюдив свій звіт з вислідів візити незалежних міжнародних „медія-експертів" до України 18-20 листопада 2002 року. Незважаючи на деяке поліпшення ситуації зі свободою слова в порівнянні з 2000 роком, комітет міністрів констатує появу нових неґативних тенденцій, які фактично перекривають незначний позитив.

Основними проблемами є те, що в Україні продовжують мати місце судові позови проти ЗМІ, спрямовані на відшкодування моральної шкоди за образу чести і гідности посадовців, ліцензування, питання власности на ЗМІ, відсутність громадських ЗМІ, цензурування, злочини проти журналістів, включно зі загрозою життя для них і членів сім'ї, фізичні напади, викрадання. Комітет міністрів вважає, що повинна бути посилена кримінальна відповідальність за перешкоджання журналістам у виконанні їхніх професійних обов'язків; треба розпочати практику консолідації журналістів у профспілки, запровадити єдину акредитацію для журналістів, прийняти єдиний етичний кодекс і обов'язково співпрацювати з міжнародними організаціями, зокрема з „International Media Institute".

Міжнародний інститут ЗМІ

28 лютого в складальному цеху науково-технічного комплексу ім. Антонова в Києві було закінчено складання першого реактивного літака АН-148, призначеного для реґіональних та маґістральних авіоліній. Він будується на 75 місць. дальність лету – до 5100 км, крейсерська швидкість – 820 км/год. Літак може літати з бетонних летовищ з низькою міцністю покриття і довжиною злетної смуги 1800 м. На фото: відвідувачі комплексу оглядають новий український літак.

Фото УНІАН

Листівки проти В. Ющенка замовив „полтерґайст"

КИЇВ. – Поширення майже мільйона антиющенківських листівок замовила „Укрпошті" фіктивна фірма. Це – єдиний результат, що зміг встановити Генеральний прокурор Святослав Піскун з приводу найбільшого скандалу політичної зими-2003. 3 березня він звітував у Верховній Раді. Кримінальну справу було порушено тиждень тому. Як повідомив С. Піскун, фірма „Українська телевізійна аґенція", яка значиться замовником у документах „Укрпошти", призупинила свою діяльність ще у 1997 році. Голова Державного комітету зв'язку та інформатизації Микола Гончар уточнив, що в документах фіґурує Панасевич Ніна Володимирівна, яка записана як директор „Української телевізійної аґенції". За вказаною у договорах адресою такої структури не знайшли. Осіб, які фіґурували в угоді та здійснювали оплату, „взагалі не існує".

У підсумку слухань розчаруванню депутатів не було меж. Олександер Мороз сказав, що відчуває, як йому „плюнули в душу". Метою акції, думає він, було те, щоб заборонити поширення через пошту політичної продукції. Саме так і вчинив Державний комітет зв'язку.

На думку провідника Соціялістичної партії, якщо була б воля, то розслідувати справу може „один лейтенант міліції за півгодини". Віктор Ющенко вважає, що знайти замовників – завдання ще примітивніше: „Вам семирічний хлопчик на київському подвір'ї назве, хто замовив і хто координує цей спектакль". В. Ющенко сказав, що йому соромно, і він „вдячний" Генеральній прокуратурі за таку „нещиру роботу".

С. Піскун повідомив, що плянувалося поширити 900 000 листівок у дев'яти областях Західної України. Зараз акцію зупинено.

За розсилку „Укрпоштою" антиющенівських листівок було сплачено 35,788 гривень. Про це повідомив директор „Укрпошти" Василь Мухін в інтерв'ю англомовному тижневику „Kyiv Post" 1 березня. Гроші було сплачено „Українською телевізійною аґенцією". В. Мухін також повідомив, що до функції пошти не входить бути цензором матеріялів, які вони поширюють.

За матеріялами ЗМІ

АМЕРИКА І СВІТ

Заарештований один з провідників „Аль-Кайди"

ІСЛАМАБАД, Пакистан. – Пакистан 4 березня заявив, що нещодавно заарештований Халід Шейх Мохамед, якого вважають одним з чільних діячів терористичної мережі „Аль-Кайда", залишив територію країни. Міністер інформації Пакистану Шейх Рашид повідомив, що пакистанська влада завершила своє розслідування, Шейха Мохамеда перевезено до однієї з країн Південної Азії і взято під американську варту. Кувейтець Халід шейх Мохамед був затриманний у пакистанському місті Равалпінді 1 березня. У Пакистані він перебував щонайменше рік. Він вважається організатором терористичних акцій 11 вересня 2001 року і був третім у списку найбільш розшукуваних Федеральним бюро розслідувань терористів „Аль-Кайди". За його затримання була обіцяна нагорода в 25 мільйонів долярів. Президент США Джордж Буш у своїй першій реакції назвав цей арешт „фантастичною новиною". Експерти з питань безпеки оцінюють цей арешт, як прорив у антитерористичній кампанії.

Турецькі політики думають, що робити з парляментом

АНКАРА, Туреччина. – Турецькі високопосадовці 2 березня зустрічалися, щоб обговорити ситуацію, яка склалася після того, як парлямент країни, 1 березня відкинув пропозиції уряду надати американським військам у користування бази на турецькій території. Після відмови парляменту Туреччини на дислокацію в країні 60-тисячного американського контингенту, Вашінґтон змушений переглянути воєнний плян можливого вторгнення в Ірак Представник турецької правлячої партії Еюп Фатса заявив, що парлямент, найімовірніше, не розглядатиме повторно це питання найближчим часом. Позиція турецьких законодавців унеможливлює і надання Сполученими Штатами Анкарі багатомільярдної фінансової допомоги у випадку війни. Провідник Партії справедливости і розвитку Реджеп Таїп Ердоган назвав результат голосування у парляменті цілком демократичним. Тим часом прем'єр-міністр Туреччини Абдулла Гуль вважає, що результати голосування можуть зашкодити тісним взаєминам зі США. 1 березня тисячі громадян країни взяли участь у демонстрації протесту проти війни в Іраку. Турецька громадськість налаштована категорично проти війни. З іншого боку, Туреччина не хотіла б втратити нагоду отримати значну фінансову допомогу, обіцяну Америкою. Досі не оголошено, чи уряд Туреччини домагатиметься повторного голосування.

Піротехніка – причина жахливої пожежі

ВЕСТ ВАРВИК, Р. Ай. – Несамовитий вбивчий пожар спалахнув увечорі 20 лютого в місцевому нічному клюбі „Стейшин", спричинений оркестрою при демонстрації піротехніки. Жертвами цього пекла стало 96 осіб, а 187 потерпіло від різного степення поранень. Згідно з інформаціями – це була найжахливіша пожежа за минулі 25 років. Ті, що залишилися живими, змальовують страшну картину – умить охоплений вогнянним полум'ям будинок, дезорієнтованість і жах присутніх. Кілька днів після того жахіття в лікарні померла від завданих в пожежі поранень 98 особа, а 3 березня 89-ою жертвою стала ще одна особа. Трагедія у Ровд-Айленді викликала посилені перевірки нічних клюбів не тільки в околиці, але й по всій країні. Керівник пожежної служби заявив, що ані власники нічного клюбу, ні керівництво оркестри не мали потрібного дозволу для демонстрування піротехніки".

Ситуація довкруги Іраку все ще непевна

БАГДАД, Ірак. – Влада Іраку 3 березня обіцяла за тиждень подати ООН конкретні дані про запаси нервово-паралітичного газу Ві-Екс і збудника „сибірки". Багдад стверджує, що ці запаси знищені. Військові інспектори вимагають документального підтвердження цього. В Іраку на вимогу ООН триває знищення тактичних ракет „Аль-Самуд 2". Вже знищено 19 ракет. День перед тим інспектори ООН зустрічалися з іракськими урядовцями в Багдаді, щоб обговорити способи перевірки, чи справді Ірак знищив власні запаси нервово-паралітичного ґазу та „сибірки". Іракці кажуть, що ті речовини були закопані в землі на південь від Багдаду в 1991 році після закінчення війни в Перській затоці. Однак, цей процес не відбувався під наглядом ООН. Згідно з повідомленнями, домовленість з іракською стороною передбачає демонтаж усіх ракет, засобів їхнього виробництва та джерел палива. За оцінками, близько сотні таких ракет розміщено по усій території Іраку.

Держави Перської затоки вимагають відставки С. Гусейна

КАЇР, Єгипет. – З боку держав Перської затоки дедалі частіше лунають заклики до іракського провідника Садама Гусейна з вимогою піти, аби уникнути війни. Кабінет міністрів Кувейту підтримав пропозицію, що її 27 лютого зробили Об'єднані Арабські Емірати на зустрічі країн Арабської Ліґи, котра завершилась 1 березня, на якій було прийнято декларацію зі засудженням плянованого нападу на Ірак. Крім того, на зустрічі Об'єднані Арабські Емірати закликали Садама Гусейна піти у відставку, щоб відвернути війну в Іраку. Цей заклик міститься в листі президента Еміратів шейха Заяда учасникам зустрічі. У листі висловлена пропозиція, щоб Садам Гусейн виїхав з Іраку протягом 14 днів. Шейх Заяд пропонує надати С. Гусейнові імунітет від переслідування. Президент Об'єднаних Арабських Еміратів пропонує також, щоб управління Іраком перебрали Ліґа арабських держав і ООН, а всім іракцям було оголошено загальну амнестію. Сам С. Гусейн неодноразово заявляв, що не піде у відставку. Офіційна інформаційна агенція Об'єднаних Арабських Еміратів заявила, що король Багрейну Гамад також висловився на підтримку цієї ідеї, змалювавши її як єдиний шлях для порятунку іракського народу та всього реґіону від ще однієї війни.

Мільярдери світу

ВАШІНҐТОН. – Американський часопис „Форбс" оприлюднив список мільярдерів світу. Загалом вони мають на 141 мільярд менше, ніж минулого року, в результаті падіння цін на біржах. Проте і тепер їхні статки загалом дорівнюють сумі валового внутрішнього продукту Великої Британії. Засновник компанії „Мікрософт" Бил Ґейтс і далі очолює список, володіючи 40 мільярдами долярів – попри падіння вартости технологічних компаній. Відомий інвестор Ворен Бафет – на другому місці. Америка і далі має найбільше мільярдерів – 221. І вперше до списку потрапила афро- американка – відома тележурналістка Опра Вінфрі. Німеччина – друга країна за кількістю мільярдерів. Потім йде Японія. Багатьох здивувало те, що другою европейською країною за кількістю мільярдерів виявилася Росія. Більшість з 17 російських мільярдерів мають гроші, пов'язані з нафтою. Вони змогли купити компанії за неймовірно низькими цінами під час приватизації промисловости. Два роки тому в Росії, згідно списку „Форбса", було вісім мільярдерів. Представників України в списку журналу „Форбс" немає.

Ґаґа виголосила вирок Біляні Плавшіч

ҐАҐА, Голяндія. – Базований у Ґазі Міжнародний трибунал злочинів війни виголосив вирок колишньому президентові боснійських сербів Біляні Плавшіч. Її засуджено до 11 років ув'язнення. Б. Плавшіч, якій 72 роки, визнала свою провину за одним звинуваченням у переслідуваннях під час боснійських воєн 1992-1995 року. Вона визнала свою причетність до таких злочинів, як незаконне вбивство і депортація тисяч хорватів і мусульманів. Всі інші звинувачення проти Б. Плавшіч були скинуті у відповідь на її згоду визнати свою провину. Обвинувачі вимагали для Біляни Плавшіч ув'язнення від 15 до 25 років, але її адвокати твердили, що з огляду на вік підсудної це було б рівнозначне довічному ув'язненню. Б. Плавшіч була близьким союзником провідником боснійських сербів часів війни Радована Караджича, який досі переховується.

Запроваджено санкції проти Придністров'я

СТРАСБУРҐ, Франція. – Европейський Союз і Сполучені Штати запроваджують санкції проти керівників Придністров'я. У заяві ЕС та США йдеться, що придністровські провідники уперто демонструють небажання вирішити проблему реґіону, який відколовся від Молдови, і блькоують переговори про політичне врегулювання конфлікту, який загрожує стабільності цього реґіону. Провідникам Придністров'я буде заборонений в'їзд до країн Евросоюзу та до США.

Керівники Афганістану відвідали Вашінґтон

ВАШІНҐТОН. – Провідник Афганістану Гамід Карзай, який перебував у Вашінґтоні та зустрічався з Президентом Джорджом Бушом, заявив 27 лютого, що організація безпеки залишається головною проблемою країни. За словами Г. Карзая, чисельність афганських урядових військ становить лише три тисячі військових. Влада плянує створити 70-тисячну армію. Міністер оборони Афганістану Мохамад Фахім також перебував у США та обговорював проблеми формування нової афганської армії.

За матеріялами ЗМІ

Останні дні Василя Стуса

Відомий російський письменник, головний редактор журналу „Москва“ Леонід Бородін – останній, хто бачив живим Василя Стуса. Видатному українському поетові 6 січня 2003 року виповнилося б 65... Наприкінці серпня 1985-го Стус і Бородін волею випадку і табірного начальства опинилися в одній в'язниці особливого режиму установи ВР-389/36, тобто політичної зони у селі Кучіно. Це Чусовський район Пермської области. Урал. Територія неволі, „де все людською мукою взялося...“.

З книги без назви

Тепер Леонід Бородін працює над новою книгою, мабуть, найважливішою – автобіографічною. Назви у неї поки немає. Пише про все своє життя, але не у хронологічній послідовності, раз по раз повертаючись у минуле. Бородін люб'язно погодився начитати на диктофон фрагмент спогадів, де мова йде про його товариша Василя Стуса:

„...Будь-яка сумлінна думка про життя здатна завдавати болю. Не мені належить це сумне судження. Його висловив якось Василь Стус – чудовий український поет, який загинув у таборі. Рік був 85-ий, у країні вже почалося непередбачуване, але ми, в'язні табору особливого режиму, так звані „політичні рецидивісти“, тобто „невиправні“, тобто приречені на вимирання термінами ізоляції, не знали, не вірили і не сподівалися. Нам було ніколи вірити і сподіватися, ми були зайняті виживанням. Коли наприкінці літа 83-го, після місячних мандрів пересильними тюрмами, я прибув на відомий 36-ий, „особливий“, там було всього тридцять осіб. Усім за сорок і за п'ятдесят. У всіх той самий термін – десять плюс п'ять (*це максимальний термін, на який, відповідно до Кримінального кодексу, що діяв тоді, могли бути засуджені особи, звинувачені в „антирадянській агітації і пропаганді“* - **В.К.**). В усіх – хронічні хвороби і хронічна впертість – ніхто не погоджувався на свободу в обмін на компроміс. Шлях на волю був до смішного простий: потрібно було пообіцяти більше ніколи не висовуватися. Оце й все. З політичних я був єдиний росіянин, інші – українці, прибалти, вірмени. Кілька людей сиділи „за війну“, один ҐРУшник, який перебіг до американців і потім добровільно повернувся й одержав свій „червінець“ замість вищої міри покарання.

Нині зусиллями ентузіястів наша зона перетворена на музей. Відвідувачам розповідають, що це була найсуворіша зона з найжорстокішим режимом. І правда, і неправда. Режим прийнятний, харчування набагато краще, ніж у мордовських таборах, де всі ми пересиділи у різний час. Робота не тяжка, норми виконували, поводилися нормально. Проте, це була зона на вмирання.

Вмирати почали на початку 80-их (*отут Леонід Іванович запнувся, вибачився і виправив у рукописі неоковирне – „почали на початку“* - В.К.). Олекса Тихий, потім Валерій Марченко, потім – один за іншим – двоє тих, хто сидів „за війну“ (*цим евфемізмом називали засуджених поліцаїв* – **В.К.**), потім Юрій Литвин покінчив зі собою, Василь Стус. Щораз за кілька днів або за тиждень до чиєїсь смерти всю ніч вив сторожовий пес...

За винятком Юрка Литвина і Василя Стуса, у кожної смерти була своя конкретна причина – хвороба. У кожного своя. Але була і загальна причина – найголовніша. Її звали безвихідь.

Що чекало кожного з нас, засудженого формально нібито тільки до терміну ув'язнення? Якщо переживеш „червінець“ у клітці – заслання до „ведмежого кута“ неосяжної батьківщини, в оточенні криміналітету. Тяжка фізична праця, на яку ми вже були нездатні. Проте, вважали, що і це переживемо. Далі – злиденність, безробіття, безправ'я, постійний нагляд, як правило, втрата родини. Перш за все, щоб жити, потрібно було навчитися не думати про майбутнє. І не знаю нічого важчого для душі, для волі, для розуму – це взагалі неможливо спиняти, переключатися, відключатися.

Зате під контролем інше: стосунки зі співкамерниками. Коли вже не новачки, коли у віці, коли з'ясовані і заборонені до обговорення всі можливі розбіжності, коли взаємоповага збудована на найміцнішому фундаменті кожною долею перевіреної стійкости. Вона, стійкість, і є основою тюремного товариства. І вторинним є те, за що стоїмо. Не місце і не час розбиратися у тому. Тому український націоналіст Михайло Горинь, який допоміг у найскладніші для мене хвилини – і любий, і дорогий, і завжди бажаний гість у домі. Ми і тепер, зустрічаючи, не з'ясовуємо стосунків, у нього своє – у мене своє. Спільне – зона особливого режиму, де нам було однаково важко, і де кожний допомагав один одному цей тягар перенести, пережити і вижити.

І ще одне спільне: ті, хто не вижив, серед них – Василь Стус. Про нього окремо.

Перед тим, як я опинився в одній камері зі Стусом, він тільки-но закінчив переклад збірника віршів Рільке. Під час чергового обшуку у нього вилучили результат його майже півторарічної праці. Обіцяли повернути, якщо там немає антирадянщини. Вважаю, що саме з цього моменту він занедужав.

Занедужала душа. Чи є такі лікарі, які могли б не лікувати, вгадати хворобу, коли вона починає знемагати. Чи є філолог, який зможе зрозуміло пояснити значення цього слова? На прогулянці він ходив з низько опущеною головою, по діягоналі загорожі для прогулянок, і повторював ті самі слова однієї і тієї ж пісні...

Ми спілкувалися з ним українською мовою. Стус змусив мене до того з єдиного міркування – показати мені красу його рідної мови. Від самого дитинства шануючи українську пісню, я вів з ним суперечки на одну-єдину тему: верлібр – приниження російської і, тим більше, української мови, у якій рухомий наголос відкриває незрівнянні можливості для ритму і рими. Зі запалом читав йому Богдана-Ігоря Антонича – „То чи стогни, то чи струни...“. А він перебивав і читав того ж Антонича, доводячи, що верлібр – простір для образів, що у верлібрі поезія доростає до філософії. Філософія вбиває поезію – запалювався я, і читав Вячеслава Іванова...

Однак, хвороба його душі проґресувала. Він перебував у тій стадії поетичної зрілости, коли, як я міг припустити, і як мені здавалося, поет неодмінно повинен мати авдиторію. Інакше поетичний дар починає ніби зациклюватися у душі і стає однією з причин його муки.

Усе почалося з того, що у камерах, з ким би він не сидів, створювалася ситуація конфліктности. А немає нічого страшного для камерного буття, ніж напружені стосунки між співкамерниками. Ситуація ускладнювалася ще й тим, що існували правила „опікунів“ з місцевого „ґебе“ щодо того, хто і з ким може сидіти, а кого у жодному разі разом з'єднувати не можна. Останній конфлікт Стуса зі співкамерником ледь не закінчився бійкою.

Ми у своїй камері провели нараду, й оскільки ані Михайло Горинь, який страждав тоді серцевими нападами, ані Іван Кандиба, сам конфліктер, до пари Стусові не годилися, я запропонував себе на ролю „розбивки“. Тобто я запропонував начальству посадити мене або зі Стусом, або з його напарником. А Стусові підшукати кого-небудь з литовців або вірменів. Місцевому ґебістові варіянт здався цікавим – звести російського й українського націоналістів на восьми квадратних метрах і подивитися, що з цього вийде.

Російський націоналіст – це всього лише штамп, сам я такої характеристики не визнавав. Як на мене, взагалі сполучення росіянин і націоналіст – абсолютна нісенітниця, яка у певному сенсі принижує зміст цих слів. Я і подібні до мене були швидше „державниками“, які відчували неминучість національної катастрофи як наслідок комуністичного правління, і які намагалися, так чи інакше, зашкодити катастрофі. Кожен по мірі свого розуміння.

Зіштовхнути державника з націоналістом – такий був справжній зміст рішення оперів з місцевого „ґебе“. Вже не пам'ятаю, скільки ми просиділи зі Стусом, але задоволення тюремному керівництву не принесли. Стус прекрасно знав російську літературу, до того ж він зумів запалити мене інтересом до польської мови, і через місяць я вже без словника читав романи, які були у тюремній бібліотеці. Нам дозволялося передплачувати будь-яку радянську пресу, ми одержували майже всі серйозні літературні журнали. Особливо запам'яталося обговорення роману Сергія Залигіна „Після бурі“. Ох, скільки було суперечок! Роман пішов камерами, і була спільна думка, що залигінський роман – найбільш значуща подія у літературному житті 80-их. Як з'ясувалося пізніше, на волі роман зовсім не був помічений, що мене здивувало.

Здавалося б, ну і запроторили, перекрили повітря до кінця життя, дайте спокій. Так ні. Звідкись зі центра вимагають від місцевих органів систематичної роботи з перевиховання засуджених, вимагають ініціятиви, і результати їм подавай. Не може такого бути, щоб хоч хто-небудь, хоч один, не прогнувся, соплі не пустив, додому не попросився!... А місцеві органи – хто там? Психологи, самородки, генії оперативних інтриґ, знавці людських душ? Та ні, честолюбні недоучки, що розуміють свою роботу з політичними рецидивістами як єдиний шанс вибитися куди-небудь в їхній ґебістський єрархії, позитивно засвітитися, одержати підвищення і чергове звання. А може і зовсім нічого такого, а просто мають задоволення розпоряджатися долями. Взяти, приміром, і позбавити зека довгоочікуваного побачення з родичами. Або конфіскувати лист. Або навіть просто притримати його на місяць-другий, щоб помучився лиходій-„антисовєтчик“, щоб журба його їла...

А вся біда у тому, що чим ясніше розуміння власної приречености, тим, усупереч логіці, відчайдушніше чіпляєшся за них – за близьких, своїх. У тому і слабість. Можливо, єдина слабість. На ній і проколюєшся. А тобі відразу штир у рану – а ви впевнені, що ви потрібні, що вас чекають? Та ні, звичайно ж, не впевнений. І дружина може влаштувати життя, і діти дорослішають, і віддаляється душа. А батьки, якщо живі, скільки ще протягнуть?

Так загинув Юрко Литвин. Натякнули „опікуни“, що не пише син – тому що не хоче. А крім сина у Литвина – більше нікого, хто чекає або чекав. Сказав, що хворий, не вийшов до праці. На обід прийшли співкамерники, дивляться – лежить на шконці, укрився ковдрою з головою. В останні дні хандрив, уникав спілкування. Не зважилися потривожити. І лише повертаючись до робочої камери, хтось ризикнув гукнути, мовчить. Підняли ковдру – заточеною ложкою зарізався. Ще був живий. Повезли, кілька операцій, дарма – помер на операційному столі (*це трапилося 4 вересня 1985 року – рівно за рік до дня смерти Стуса* – **В.К.**)

І що, цей випадок чому-небудь навчив „опікунів“ з місцевого ґебе? Анітрохи. Через якийсь час – така ж самісінька гра з Василем Стусом. Один лист від сина затримують, другий... Размови з натяками. А Стус – на грані нервового зриву. На черговій співбесіді зірвався, кожному виплив поіменно, не вибираючи слів. Немов того і чекали. У карцер!

Я останній, хто бачив Василя Стуса живим. У карцері він оголосив голодування. У наступну ніч на прохідній, надриваючись, завила вівчарка. Причини його смерти не знає ніхто...“.

Самогубство?

Справжня причина смерти Василя Стуса в одиночній камері Кучина залишається таємницею. За версією, яку висловив один із КҐБістів – „серце не витримало, з ким не буває“. На думку багатьох дисидентів – це було вбивство. Говорять навіть, що невипадкове у часі. Колишній політв'язень Василь Овсієнко вважає, що для Кремля було вигідно вмертвити українського поета. Незадовго до смерти Нобелівський лавреат Генріх Бьоль висунув Стуса на здобуття найпрестижнішої літературної премії. Її присуджують наприкінці року, і тільки живим. У перші дні осені 85-го Стуса не стало...

За тиждень до цього Стуса під фальшивим приводом – „порушення правил застеляння ліжка“ – запроторили у ШІЗО (штрафний ізолятор). Єдиний свідок „як це було“ – Леонід Бородін.

Василь Овсієнко описує це так: „Бородін був внизу, на нижніх нарах, а Василь – на верхніх. Так ось, мабуть, 27 серпня (*1985 року* – **В. К.**) Василь взяв книжку, сперся ліктем на койку і так читав. Через вічко заглянув наглядач на прізвище Руденко. Йому не сподобалося, що Стус сперся ліктем на ліжко. Він йому зробив зауваження, мовляв, „нарушаєтє форму заправкі постєлі“. Стус каже: „А як треба?“. „Поправьтє подушку, поправьтє постєль“. Стус це зробив, сів на стілець та й годі. І думав, що з того нічого не буде... П'ятнадцять діб карцеру. Якби навіть чоловік і ліг на койку в денний час, то хіба за це

(Закінчення на стор. 18)

Мистецтво – посол України

Читачі „Свободи" добре пам'ятають недавні часи, коли українські мистці могли представити свій доробок на Заході тільки за програмами московських ідеологів, складеними у суворій відповідності з вимогами соціялістичного реалізму. Перші роки незалежности відкрили перед Україною шлях до західнього світу мистецтв, але сама Україна ще не була готова представити свою культуру на рівні світового мистецтва. Але минали роки, і в Україні досягло творчого розквіту нове покоління мистців, яке не зазнало впливу комуністичних доктрин та ідеологічної цензури і в своєму устремлінні до авангарду навіть нерідко випереджує закордонний світ. Звісно, для того, щоб представити західньому глядачеві свої нові досягнення, потрібні кошти, проте і на Заході зростає цікавість до українських мистців, зростає попит на їхні твори, тому й спонзорів стає все більше.

Сучасні українські мистці традиційно звертаються до своїх земляків за кордоном, у першу чергу несучи їм пісню, театр, живопис. Але значна частина мистецьких проєктів спрямована на розголос України серед тих верств, котрі досі знали її тільки як „Росію". Такій культурній просвіті сприяє тривале перебування українських виконавців у оркестрах і театрах світу, котре посередньо поширює знання України. Проте особливе значення має вихід у широкий світ тих мистців та їх творів, які йдуть в руслі провідних універсальних жанрів мистецтва.

19 лютого у Києві на прем'єрі фільму Олеся Саніна „Мамай" було укладено угоду з продюсерською компанією „Golden Gate Film" про показ фільму у США та Західній Европі, а також на Канському кінофестивалі. На початку березня має побачити світ альбом львівського вокального секстету „Пікардійська Терція", призначений для продажу в Польщі, Німеччині та інших країнах Заходу.

В Німеччині Бетовенська симфонічна оркестра та Бонська опера готують виконання кантати „Пісні Гуре" Арнольда Шенберга – твору, написаного для найбільшої в історії музики оркестри. До диригування запрошений Роман Кофман з Києва, солісти Анатолій Кочерга і Марія Гулегіна. Р. Кофман розповів, що після концертів Київської філармонічної оркестри в Німеччині газети писали – „Блискучий виступ російської оркестри". Тепер центральні німецькі газети ставлять запитання інакше: „Як могло трапитися, що серед багатьох диригентів вибрали представника маловідомої України?" Але вже – не з Росії... Тепер треба тільки досягнути успіху, щоб газети писали: „Добре, що вибрали диригента з України".

Водночас відомі західні мистці і меценати звертають свою увагу в Україну, шукають у ній нових прихильників мистецтва. В останні дні лютого у Колонному залі Національної філармонії України відбулися концерти за участю австрійського диригента і композитора Курта Шмідта. 23 травня в Одеському оперному театрі відбудеться прем'єра опери Вольфганга Моцарта „Чарівна флейта", поставлена за сприяння Австрійського культурного форуму в Україні. Оперу ставитиме австрійський режисер Маркус Куперферблюм, а декорації виготовить австрійський художник Фрідер Кляйн. Черговим проєктом культурної програми Британської ради в Україні став показ 22 лютого у Києві відомої моновистави „Шейлок" (режисер – Френк Барі, автор та виконавець – актор Королівського шекспірівського театру Герет Армстронг).

Це тільки окремі події останніх тижнів, перелік яких можна продовжити. Коли Україна ще не може дорівнювати Заходові щодо якости своїх промислових виробів, коли у зовнішній політиці її провід раз у раз помиляється, то у площині культури мистецтво України стає її представником у світі, змічнює позитивне уявлення про духовний світ українського суспільства. І закордонне українство має покликання всіляко сприяти такому виходові творчого доробку України на світовий простір, оскільки мистецький шлях до розуміння з боку світової спільноти не менш важливий, ніж здобутки політики та економіки.

ПРО ЦЕ І ТЕ

Про сміх, що має бути здоровим

Як часто ми повторюємо цю аксіому: що, мовляв „сміх" – це здоров'я" Але чи воно справді завжди так є? Чи завжди сміх є тим, що викликує у нас добрі почування, приємність, радість, яка так рідкісна та скупа у сьогоднішньому житті?

Читачі моїх фейлетонів після такого вступу готові кинути читати сьогоднішні міркування, як спричинені лише хвилевим поганим настроєм.

Але ні, питання сміху цікавить мене вже від довшого часу – саме те, коли цей сміх справжній, щирий, а коли він – штучна вигадка певних організаторів, які хочуть ним привабити увагу до певних моментів? У висліді таких сміх може у слухача викликати не увагу, а лихий настрій. Тут я маю на думці той штучний сміх, що його постійно уживають тепер у американських телевізійних програмах, щоб викликати псевдо-веселість у глядачів. Мені здається, що це справді тільки штучна веселість, а не справжня реакція глядачів таких програм. Бо, скажіть, чи ви можете сміятися тому тільки, що десь „там" в телевізійній студії сміються винаймлені до цього особи, голосно і нещиро? До того ж, цей сміх іноді заглушує слова акторів, які куди важливіші, як ці голосні вибухи штучної веселости. І так воно іде впродовж цілої програми, яку називають комедією, або коли думають, що вона повинна з одних чи інших причин розвеселити глядачів.

Не один раз застановляюся, хто може такі штучні та голосні вибухи псевдо-сміху приймати щиро та на них таким же сміхом реаґувати?

Справді, сміх – це здоров'я, але чи такий штучний сміх можна уважати також корисним для нашого здоров'я? Чи не є воно часом навпаки – чи цей штучний сміх не викликає у вас поганого настрою, а то і злости?

На цей штучний сміх натрапляємо часто не тільки в телевізійних програмах – не один раз доводиться його переживати також у товариських спілкуваннях, коли один чи інший учасник, а вже зокрема жіночого роду, вибухає в часі розмови, або і без неї, таким штучним сміхом, яким хоче або звернути на себе увагу, або заховати інші почування. І такий сміх – зовсім не на здоров'я, нікому – ані тим, що до нього вдаються, ані слухачам.

А нам так хочеться частіше, як це буває, послухати щирий, відвертий, заразливий сміх, від якого і нам стає весело та хочеться таким і відповісти – якщо є до цього добра причина!

Це навіть не мусить доконче бути голосний сміх – досить також усміх – але теплий, від серця – усміх людини, з якою вам доводиться зустрічатися, спілкуватися чи просто бачитися. Тут мушу признати, що американське населення є мистцем. Ніде не побачите стільки усміхів до незнайомих осіб, до кожного зустрічного, як саме тут, на північно-американському континенті.

І цей усміх до знайомого і незнайомого на вулиці, в автобусі, в крамниці чи підземці може вам також допомогти до вашого доброго почування, а тим і здоров'я. Усміхніться і ви, читачі, а нарікання залишіть на чорну годину...

О-КА

СВОБОДА

Пам'ятаймо про Україну!

Видає Український Народний Союз SVOBODA Published by the Ukrainian National Association

FOUNDED 1893

Svoboda (ISSN 0274-6964) is published weekly on Fridays by the Ukrainian National Association, Inc. at 2200 Route 10, P. O. Box 280, Parsippany, NJ 07054

Svoboda: (973) 292-9800; Fax: (973) 644-9510, UNA Fax: (973) 292-0900
E-mail: svoboda@att.net Web-site: www.svoboda-news.com

Postmaster, send address changes to: Svoboda, P. O. Box 280, 2200 Route 10, Parsippany, NJ 07054

Periodicals postage paid at Parsippany, NJ 07054 and additional mailing offices.

Передплата на рік $55.00, на півроку - $35.00. Для членів УНСоюзу $45.00 річно, на півроку - $30.00. За кожну зміну адреси - $1.00. Чеки і грошові перекази виставляти на "Svoboda".

Головний редактор – Ірена Яросевич
Редактори: Ольга Кузьмович, Христина Ференцевич, Левко Хмельковський, Петро Часто.

Адміністрація „Свободи"
Адміністратор Володимир Гончарик (973) 292-9800 (дод. 3041)
Керівник відділу оголошень
Марійка Осціславська (973) 292-9800 (дод. 3040)
Передплата – Марійка Пенджола (973) 292-9800 (дод. 3042)

З РЕДАКЦІЙНОЇ ПОШТИ

Зацікавлені у діяльності мовознавця Василя Чапленка

У квітні 2002 року в Дніпропетровському Державному університеті Інна Мамчич блискуче захистила дисертацію на тему „Мовознавча спадщина Василя Чапленка". Науковим керівником дослідниці був доктор філологічних наук, професор Анатолій Поповський, а офіційними опонентами – завідувач катедри мовознавства Запорізького державного університету д-р Віктор Чабаненко та доцент катедри української мови Криворізького Державного педагогічного інституту Жанна Колоїз.

Інна Мамчич народилася в Дніпропетровську, де здобула середньошкільну та вищу освіту, а тепер працює асистентом катедри українознавства Придніпровської Академії будівництва та архітектури. У своїй дисертації вона ґрунтовно досліджує мовознавчі теорії та праці славної пам'яті Василя Чапленка, довголітнього члена УВАН в Нью-Йорку, визначного мовознавця, публіциста, драматурга та письменника.

В листі до автора цих рядків І. Мамчич пише:

„Я пляную й далі займатися дослідженням непересічної постаті Василя Кириловича. Тепер, після захисту, коли з'явилося більше часу, я пляную написати монографію про його життя і наукову діяльність".

Василь Чапленко був одним з основоположників УВАН в 1945 році, брав активну участь в житті академії ще в Німеччині, в місті Авґзбурґу, де були її початки. Він перший з повоєнної еміграції нав'язав стосунки з Володимиром Винниченком, а пізніше (1952 року, див. „Вісті УВАН у США" ч. 2, 2000 р., ст. 117, 174) був засновником і головою „Винниченківської комісії" УВАН. Бібліографія його публікацій нараховує понад 800 праць, серед них такі важливі мовознавчі, як „Українська літературна мова, її виникнення і розвиток" (1962), „Історія нової української літературної мови" (1970), „Мовна політика більшовиків на Україні в 1950–60-их роках" (1974), „З історії українського письменства" (1984). В 1950-их роках В. Чапленко був членом редакції „Свободи".

Інна Мамчич шукає додаткових матеріялів про В. Чапленка, особливо з періоду після 1975 року. За подальшим контактом можна звернутися на адресу: 73 Alexander St., Edison, NJ 08820.

Юрій Чапленко,
Едисон, Н. Дж.

Про реґенсбурзький табір теж варто розповісти в Україні

Стаття Р. Л. Хомяка „Україна читає про український Мітенвальд" („Свобода, ч. 5), викликала у мене подвійні почуття. З одного боку – треба тільки радіти, що така цінна книга про „таборову добу" пішла сотнями примірників в Україну, а з другого боку – жаль, що не менш вартісна книга про „таборову республіку" в Реґенсбурзі не має такої можливости.

Книга-збірник „Реґенсбурґ. 1945–1949. Статті. Спогади. Документи" про український табір у Реґенсбурзі вийшла заходами Комітету колишніх жителів оселі Реґенсбурґ під головуванням св. п. Ярослава Сербина. Відповідальним редактором був св. п. проф. Омелян Кушнір, який зі своєю донею проф. Квітославою Кушнір виконали левову частину редакторської праці.

Гарна, солідна книга (685 сторінок, багато фотографій і документів, тверда синя оправа зі золотим витиском) вийшла в друкарні Мирона Баб'юка в Рочестері в січні 1986 року, тиражем 600 примірників, і розійшлася поміж передплатниками-жертводавцями.

З того 124 примірники було вислано різним українським установам у діяспорі. Про це свого часу було повідомлено в нашій пресі. Але тоді про висилання збірника в Україну можна було тільки мріяти. Наскільки мені відомо, тільки два примірники дісталися на Рідну землю. Один примірник у вересні 1991 року я особисто передала до бібліотеки української діяспори в Києві на руки директора Віктора Погребняка. Другий примірник до університету в Одесі передала Олена Бойко, дочка секретаря комітету реґенсбуржців Михайла Бойка.

Метою мого листа є пригадати про існування книги-збірника „Реґенсбурґ" та подати до відома зацікавленим дослідникам, що книгу напевно можна знайти в НТШ-А, яке фірмувало видання; в УВАН, де зберігається велика частина архіву з Реґенсбурзького табору та комітету жителів; в більшості музеїв, бібліотек і різних установ нашої діяспори.

Людмила Почтар,
Скач Плейнс, Н. Дж.

І на чужині сонце не чуже...

Вочевидь, наближення весни впливає на поетично настроєних читачів, які надсилають усе більше віршованих творів. Треба щиро сказати, що далеко не завжди ліричний настрій таких авторів відповідає їхньому поетичному обдаруванню, але усе ж потік віршів свідчить про те, що люди прагнуть залишити свій слід у поезії.

Іван Павлюк з Трентону, Н. Дж., надіслав свої вірші „Танець сніжинок", „Близнята", „Чорне шов", „Коламбія", „Весняний світанок" та інші, пообіцяв прислати велику поему про Голодомор в Україні. Він пише: „Люблю усю нашу плянету і всіх хороших людей, дуже хочу, щоб був мир!" У його вірші „Сонячна система" є вдалий образ: *„Сонце усіх нас ласкає, й на чужині воно не чуже".*

Валентина Войцехівська з Брукліну, Н. Й., написала вірші „Союзівка" і „Україно моя, світла чиста зоре". У першому з них вона пише:

І знову я на Україні,
Не на своїй таки землі,
Не знаю навіть, чи те сниться,
А чи ввижається мені.
Я бачу гори, небо синє,
Шумлять смереки при долині,
Повітря чисте, аж понині
Ще легко дихати мені.

Микола Горішній з Линдгорсту, Н. Дж., присвятив свій новий вірш Т. Шевченкові. У ньому є такі рядки:

Згадаймо нашого Шевченка
І в Україні, й в цілім світі,
Як він собі того бажав
В його безмертнім „Заповіті".

В іншому листі Микола Горішній пише, що альманахи УНСоюзу читає від 1935 року, але щойно виданий – один з найкращих.

Львівська поетка, викладач Академії друкарства ім. Івана Федорова **Леся Карпінська** присвятила свій вірш „Думкою лину" вуйкові Володимирові Боярському з нагоди його 90-ліття, яке було 15 лютого. У вірші є дуже гарні рядки:

Птахом із вирію, думкою лину я,
Вклонюсь низесенько землі батьків,
Пахне вона мені мами хустиною,
Медом і полином дитячих мрій.

Деякі читачі висловлюють свої судження і поради щодо нашого тижневика. **Читачка з Едмонтону**, Канада, пише: „Свобода" дуже поправилася, люблю її читати. На мою думку, газети мають бути різноманітні, а не копійовані". До цієї думки ми схиляємося у тих випадках, коли до редакції надходять копії статтей, вже надрукованих в інших виданнях, вирізки з інших газет.

Дякуємо **Мирославові Бігусові** з Канади за вирізки з „Народної волі", але скористатися з них не можемо. **Петро Матула** з Потомаку, Мериленд, зауважує, що не треба було подавати на перших сторінках світлину Леоніда Кучми, обраного головою СНД, і називає його „блазнем". Мусимо сказати, що офіційне життя України мало залежить від особистих уподобань, тому світлини леґітимного президента з відповідної нагоди подаватимуться незалежно від ставлення до нього опозиції.

Осип Панчишин з Чикаґо надіслав статті в пам'ять Романа Шухевича і до 60-ліття створення Антибільшовицького бльоку народів. Дякуємо!

Листа Віри Присташ з українського села Гордині переслав до газети **Осип Бандерський** з Пенсильванії. Його авторка дякує Осипові Бандерському і Стефі Наконечній-Ладвіт за допомогу.

Ірена Пелех-Зварич з Пенсильванії надіслала повідомлення і світлину з Пластової свічечки, що відбулася ... 11 січня. За вістку дякуємо, але просимо з такими листами не баритися.

Світлину, зроблену на зустрічі Коаліції українців-американців Республіканської партії з секретарем ковенції цієї партії Кензіс Мілер надіслав **Роман Куропась** з Ворену, Миш.

Священик **Володимир Боровський** віднайшов в архівах і надіслав до редакції текст маніфесту російського царя Петра І від 11 березня 1710 року про заборону чинити образи українському народові. У цьому документі стверджується, що після поразки війська Мазепи в Полтавській битві російські вояки і чиновники грабують українські міста і села, забирають коней, майно, називають населення зрадниками. Цар нагадує, що ті, хто був звинувачений у „зраді", дістали „гідну їх кару", а інші не є винні. Указ свідчить про лицемірство царя і його старання вберегти для імперії годувальницю Україну, розорення якої він боявся через свавілля свого чиновництва.

Антоніна Листопад з Краснодону Луганської области, дякуючи за опублікування її листа „З блокадного міста", надіслала ще одну статтю „Гірше кацапщини для українців немає нічого", у якій гостро виступає проти проявів антисемітизму, які насаджуть в Україні деякі проросійські кола. Антоніна Листопад впроваджує систематизацію, за її визначенням, „скацаплення", згідно з якою є аґресивний, активний і запопадливий його ступені. Свою статтю вона закінчує ствердженням: „Я нічого не маю проти тверезої російської нації, яка живе своїм національним життям, але нехай розбирається зі своїми гріхами на своїй землі і не проникає таємно і явно в українське просторове і генетичне середовище".

Для кожного покоління Союзівка - молода

Протягом минулих 50 років Союзівка, відпочинкова оселя Українського Народного Союзу, була для нашої громади другою рідною хатою – і не лише для мешканців найближчих околиць, але для всіх членів наших громад в Америці і Канаді. Ми сюди приїжджаємо відзначати громадські події, зібратися в товариському колі, з різних особистих і професійних причин. Для нас вона завжди була місцем, де можна було не лише зустрічатися і відпочивати, але також вирішувати важливі громадські справи.

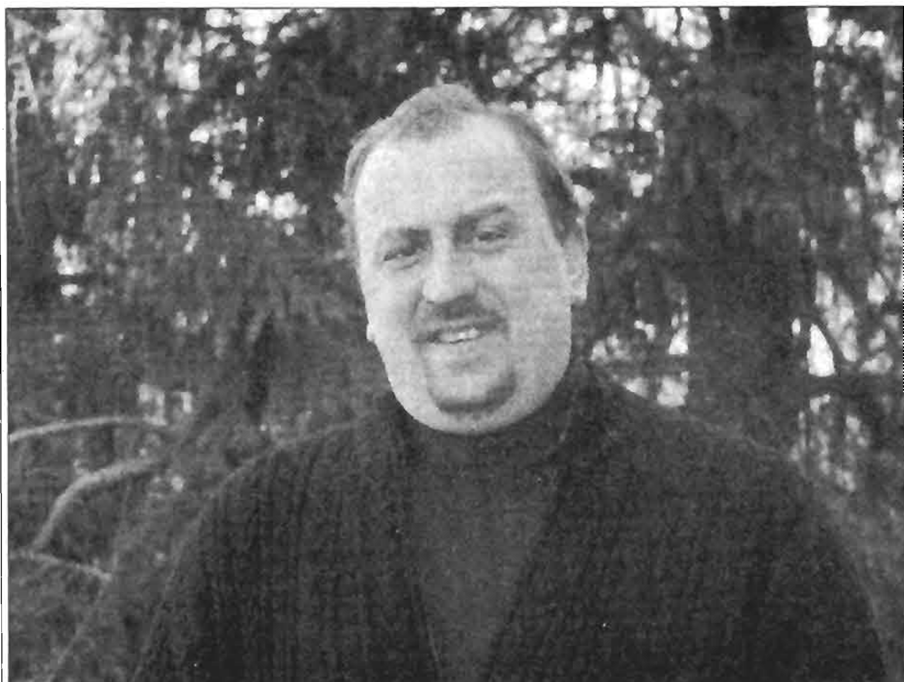
„Наші батьки, – говорить Нестор Паславський, – купили Союзівку, щоб вони могли близько триматися як громада і передати їхню українську спадщину своїм дітям і внукам. Це для мене є дуже важливе, і вважаю, що тепер це є нашою відповідальністю – передати цей дух і пригадати один одному, чому ми горді бути українцями“.

Все ж таки за минулих п'ятдесят років світ драматично змінився, також і наша громада, і все це вплинуло на Союзівку. З різних причин, але до Союзівки стало приїжджати менше гостей. Змінити цей стан – виклик перед новим директором Союзівки Нестором Паславським.

Нещодавно я поїхала на Союзівку, щоб зустрітися з Нестором Паславським і його співробітниками – Сонею Семанишин, Олесею Ґуран, Дарією Нижанківською і Андрієм Соневицьким, поговорити про їхні надії і пляни для нашої оселі.

„Я вдячний за надану мені можливість розвивати Союзівку згідно з моєю візією і візією нової Екзекутиви УНСоюзу, а також дуже багатьох членів нашої громади“, – сказав мені Нестор, вияснюючи різні проєкти і заходи для розвитку Союзівки. В короткий термін належить розв'язати три пов'язані між собою аспекти цих плянів: підвищити рівень оселі і якість послуг; краще використати широкий простір території Союзівки і розширити програми діяльности на оселі. „Я дуже хочу, щоб люди сюди приїжджали відпочивати, розважатися, але не тому, що вони відчувають зобов'язанння приїжджати, а тому, що їм справді хочеться бути тут“.

Нестор Паславський

Директор Союзівки Нестор Паславський був призначений на цю посаду в січні 2003 року. Йому сорок п'ять років, народився в місті Нью-Йорку, але виріс в Нюарку, а тепер мешкає в Рамзі, Н. Дж., з дружиною і чотирма дітьми. Понад п'ятнадцять років Нестор працює на різних керівних посадах в готельному підприємництві. Він велике признання дає своєму колезі Орестові Федашеві, з яким співпрацював в готелях „Рамада“, і підкреслює, що саме у цій співпраці набув широкого досвіду у бізнесовому аспекті готельної справи. „Наші батьки, – говорить Нестор, – купили Союзівку, щоб вони могли близько триматися як громада і передати їхню українську спадщину своїм дітям і внукам. Це для мене є дуже важливе, і вважаю, що тепер це є нашою відповідальністю – передати цей дух і пригадати один одному, чому ми горді бути українцями“.

Першим на списку в підвищенні рівня оселі є відновити їдальню і вітальню в головному будинку. Він також має надію, що до року часу буде відкритий малий ресторан на оселі і в цей спосіб буде заповнено існуючу нішу.

„Ми також маємо набагато краще використати нашу територію. Ми є власниками сотень акрів землі, до того ж ми оточені державними парками“, – сказав він мені. Члени пластових куренів вже пообіцяли надавати допомогу у збудувані стежок, котрі приведуть до близьких гірських озер, в котрих можна влітку плавати, а взимку використовувати для лещет і санок. На території оселі є досить місця, щоб збудувати спортовий майданчик для гокею і ковзання.

„Ми мусимо здійснювати ці зміни поступово, – підкреслив Нестор, – і вітаємо активну підтримку з боку нашої громади. Тому що в нас мало людей, ми завжди радо приймаємо осіб, котрі хочуть нам допомагати, – не лише пропонувати ідеї, але допомагати практично виконувати їх“. Він подав приклад молодого чоловіка, котрий любить бігати на лещатах і взимі проклав можливі шляхи для інших аматорів лещет.

Багато своїх ідей Нестор дістає саме від зауважень з боку членів нашої громади, і саме завдяки цим зауваженням він зрозумів, що між найнадійнішими клієнтами Союзівки є батьки і їхні діти віком між 15 і 21 років. „Я чую це знову і знову – що літні і зимові табори є переповнені, і навіть якщо дитина потрапить в них, цього замало. Батьки хочуть, щоб їхні діти мали багатші і довші контакти з іншими дітьми. Тому ми передбачаємо програму різних подій протягом цілого року“. В таку програму можуть увійти „вікенд танцю“, коли молоді вчаться танцювати клясичні танці, наприклад, вальс і танго, або „вікенд для родини“, коли гості всією родиною здійснюють різні прогулянки і беруть участь у спонтанних спортових забавах.

Союзівка має належну репутацію – зокрема за те, що на оселі гарно організуються весільні прийняття і великі бенкети, і це стається великою мірою завдяки талантам головного шефа Андрія Соневицького. Зі свого боку Андрій віддає належне своїм співробітникам. „Ланцюг є настільки міцний, наскільки міцними є окремі його ланочки, і мої співпрацівники є надзвичайно міцними ланочками – Люся Деркач, Світлана Мисак, Світлана Яблонська, іноді допомагає мені мій колеґа Яро Строгий“, – розповідає Андрій. Хоча Андрій не раз продемонстрував свою здібність елеґантно пригостити сотні гостей, він все ж хотів би розширити можливість організовувати більш інтимні зібрання. Він подає як приклад нещодавню вечерю на День Валентина. „Ми сподівалися, що приїде приблизно 40 гостей, але на наш романтичний вечір приїхало 90 осіб. Ми створили затишну атмосферу у бібліотеці і вітальні головного будинку, де подавали елеґантну вечерю, і люди були надзвичайно задоволені“. Андрій також підкреслив: „Новоприбулі, наприклад, мають традицію „вечорів-кабаре“ – те, що ми тут рідко робили, бо все були орієнтовані на великі події –

(Закінчення на стор. 9)

Соня Семанишин

Соня Семанишин виросла в маленькій українській громаді в Бутині, Нью-Джерзі, і працює на Союзівці від 1989 року. Соня має великий досвід, набутий на Союзівці, і відповідала за різні ділянки. Тепер вона працює як головний бухгальтер. „Союзівка – як родина. Можна від неї піти, навіть про неї забути, але можна повернутися, і вас тут будуть вітати. Ми на Союзівці завжди відзначували життєві події – хрещення, заручення, весілля, дні народження – все те, з чого складається кожне родинне коло“.

Дарія Нижанківська

Дарія Нижанківська, котра народилася в Дітройті, а виросла в громаді у Вініпеґу, повернулася до Союзівки в жовтні 2002 року. П'ятнадцять років Дарія працює в різних відпочинкових оселях – від далекого Канкуну до оселі поруч зі Союзівкою, Невелі. Вона відповідає за порядок на оселі, включно з відновленням будинків і їхньою внутрішньою естетикою. „Я надіюся, – говорить Дарія, – що кожний гість, котрий приїде на Союзівку, відчує тепло української хати. І також надіюся, що кожна душа відчує поклик наших чудових гір і ближче зблизиться до української громади".

Андрій Соневицький

Сорокарічний Андрій Соневицький прийшов до Союзівки в 1995 році. Випускник одного з найпрестижніших кулінарних інститутів Америки (The Culinary Insitute of America), він є головний шеф нашої оселі. Народився Андрій в місті Нью-Йорку, виховувався в місцевій українській громаді і проявив свої творчі здібності також у музиці, сімнадцять років граючи в ансамблі „Водограй". На Союзівці його поважають за надзвичайні кулінарні презентації під час чисельних весіль, котрі відбуваються на оселі УНСоюзу. „Я розумію, що для молодої пари їхнє весільне прийняття, саме спомини про цей вечір, є не менш важливими, ніж церковна церемонія. Це вечір подружжя пам'ятатиме все своє життя, тому ми віддаємо кожному весіллю сто двадцять відсотків нашої уваги".

Олеся Ґуран

Олеся Ґуран прийшла до Союзівки в серпні 2002 року і відповідає за замовлення, рекляму Союзівки і розвиток громадських і культурних програм в діяльності оселі. Олеся народилася в Індіяні, але виросла в українській громаді Рочестеру, штат Нью-Йорк. Двадцять років тому вона під час літа працювала на Союзівці, останні декілька років – у штаті Фльорида, де родина Ґуранів є власником трьох готелів. Ще раніше вона працювала в Каліфорнії на посаді менеджера маркетинґу. „Союзівка має великий і ще нам не відкритий ринок. Багато нових еміґрантів і багато молодих, котрі живуть поза традиційними українськими громадами, хотіли б бути ближчими до українського товариства, і нам треба знайти підходи до них, щоб залучити їх до нашої союзової родини. Ми б хотіли, щоб усі вони знайшли для себе приємне і корисне місце на Союзівці".

Для кожного...

(Закінчення зі стор. 8)

виступи хорів, концерти, забави і бенкети. Тому мусимо розвивати традицію менших, інтимніших вечорів, коли люди приїжджають в колі товариства на кілька днів спілкування і відпочинку".

Олеся Ґуран, котра відповідальна за рекляму оселі, також підтримує ідеї відзначення менших подій. Вона відразу нагадала, що в березні будемо святкувати День св. Патрика, а в травні – „Cinco de Mayo", і додала: „В березні, якщо ви приїдете на Союзівку і ночуватимете одну ніч, то ваша друга ніч – безкоштовна. Отже, запрошуємо на Союзівку, і радо будемо вас вітати".

Ірена Яросевич

Координати Союзівки:
Адреса: 216 Foordmore Road, Kerhonkson, N.Y. 12446
Тел. (845) 626-5641
Електронна пошта: Soyuzivka@aol.com
Вебсторінка: www.Soyuzivka.com

Р. Смаль-Стоцький: „Шевченко з'єднав нашу націю в Европі з табором волі"

Актуальність Шевченкових ідей в контексті сучасної політичної дійсности

Геніяльність Т. Шевченка полягає у тому, що хоч його думки були висловлені понад півтора століття тому, їхня вселюдська, універсальна вагомість, трансцендентальність та актуальність з перспективи сучасної політичної дійсности ставлять Шевченкову творчість на рівні безсмертних пророків.

Актуальність сучасної політичної дійсности є наглядною у питанні ставлення Росії до України, політичний контекст якого є подібним до того, котрий існував в XIX столітті. Росія до сьогодні не позбулася імперського способу думання, на що виразно вказують події в Чечні, Грузії і Туркменістані. Хоч юридично імперія розлетілася в 1991 році, але сучасний провід Російської Федерації намагається відродити імперію. Звернім увагу на спроби реабілітувати Ф. Дзержинського, повернення червоної зірки як символу російських збройних сил. Тарас Шевченко висвітлював правду про ставлення Росії до України, трагедію Переяславської угоди, ролю вислужників в процесі поневолення України Росією, намагання Росії представити борців за волю як терористів і бандитів.

В передмові до повного видання творів Т. Шевченка (Денисюк, 1995) проф. Р. Смаль-Стоцький писав: „Він з'єднав нашу націю в Европі з табором волі, дійсного поступу і народоправства, та включив Україну у спільну боротьбу Европи проти московського абсолютизму, русифікації, народовбивства та імперіялізму".

Т. Шевченко вживає символ-образ чорного орла, як знак поневолення України російським імперіялізмом, та могили, яка символізує жалюгідний стан України, пограбованої Росією. Згадана символіка виразно представлена в поемах „Гайдамаки" і „Розрита могила". У першій з них читаємо:

А тим часом виросла могила,
А над нею орел чорний
сторожем літає.

В поемі „Розрита могила" змальований стан України, поневоленої Росією:

Сини мої на чужині – на чужій роботі,
Дніпро – брат мій, висихає,
мене покидає
І могили мої рідні москаль розриває.

В поневоленні України Т. Шевченко засуджує Петра І і Катерину II, як це представлено в поемі „Сон":

Це той Первий, що розпинав
Нашу Україну,
А Вторая доконала
Вдову-сиротину.

Звернімо увагу на саркастично вжиті Т. Шевченком російські слова „первий" і „вторая".

В поемі „Кавказ" він засуджує російську імперську політику поневолення кавказьких народів в XIX столітті. Ці думки актуальні сьогодні, коли візьмемо до уваги російський геноцид в Чечні:

За горами гори, хмарою повиті,
Засіяні горем, кров'ю политі,
Споконвіку Прометея там орел карає.

Тут „орел" є символом російського імперіялізму.

Т. Шевченко в Петербурзі тужив за Україною, особливо за можливістю говорити українською мовою. В листі до свого брата Микити, написаному в 1839 році, Шевченко звертав увагу братові: „Ти, будь-ласка, напиши до мене так, як я до Тебе пишу, не по-московському, а по-нашому:

Бо москалі чужі люди,
Тяжко з ними жити,
Немає з ким поплакати,
Ні поговорити.

Т. Шевченко уболівав, що в Україні виросло покоління рабів-вислужників, готових гинути „не за Україну, а за її ката". Він картає і вказує, як протягом історії українці помагали розбудовувати і скріплювати російську імперію:

Якби то, думаю, якби
Не похилися раби...
То не стояло б над Невою
Оцих осквернених палат.

Сьогодні, коли з незрозумілих причин уряд України плянує „святкувати" річницю Переяславської угоди, доцільно пригадати, як її оцінював Тарас Шевченко. Він бачив в Переяславській угоді лихо для України, гостро картав Богдана Хмельницького, називаючи його нерозумним сином: „Ой Богдане, Богданочку, нерозумний сину". Шевченко висловлює думку, що Б. Хмельницький мусів бути п'яним, коли підписував Переяславську угоду:

Як би то ти, Богдане п'яний,
Тепер на Переяслав глянув.

Шевченко розумів, що геополітичною трагедією України було її положення, як писав Юрій Липа, „на грані двох світів", поміж Польщею із західньо-европейською орієнтацією і автократичною Росією з її евразійською орієнтацією. В поемі „Суботів" Шевченко звертає нашу увагу на історичний факт, що хоча всенаціональне повстання під проводом Б. Хмельницького перемогло Польщу, Україні не вдалося визволитися від гегемонії Росії:

На тій Україні,
На тій самій, що з тобою
Ляха задавила,
Байстрюки Єкатерини сараною сіли.

Оцінюючи ці слова з перспективи сучасної дійсности, можемо зробити висновок, що такою „сараною" стали численні пенсіонери-росіяни, колишні службовці каральних органів, котрі оселяються в околицях Карпат чи у Закарпатті. Подумаймо, чи не є парадоксом, що через 12 років після проголошення незалежности України ці чужинці мають більші привілеї, ніж колишні вояни Української Повстанської Армії?

Аналізуючи поему „Суботів", відомий шевченкознавець проф. Р. Смаль-Стоцький писав, що Україна стане повністю незалежною тоді, коли розлетиться Переяславська угода. В розумінні сучасної дійсности повна незалежність означала б орієнтацію на Европу і вихід зі складу так званої Співдружности Незалежних Держав.

В сьогоднішній політичній дійсності Росія вміло використовує ситуацію і проводить тонку психологічну стратегію, щоб представити всіх, що ведуть збройну боротьбу проти її панування, як терористів і бандитів. Ця тактика нагадує роки Другої світової війни, коли радянська пропаганда називала воїнів УПА і революційного підпілля бандитами. Вже в XIX столітті Москва так ставилася до гайдамаків. В поемі „Холодний Яр" Тарас Шевченко саркастично висловлюється про тих, котрі критикували гайдамаків, називаючи їх розбійниками і злодіями:

Гайдамаки – не воїни,
Разбойники, воры,
Пятно в нашей истории.

Тим критикам Т. Шевченко дає рішучу відповідь і рівночасно виразно пояснює різницю поміж злочинцями-терористами і борцями за волю, в спосіб, що може бути повчальними для сьогоднішніх державних мужів і політиків:

Брешеш, людоморе!
За святую правду-волю
Розбійник не стане,
Не розкує закований
У ваші кайдани, народ темний.

В грудні минулого року появилися вістки в пресі, які дають надію, що світова думка починає поволі розуміти облудну стратегію Росії стосовно змагань за самовизначення в Чечні. Широкого розголосу набрала справа Ахмеда Закаєва, чеченського дипломата, якого Данія відмовилася видати Росії, бо була переконана, що його несправедливо звинувачують в терористичних акціях.

Шевченковий вірш „Каземат" має особливу актуальність сьогодні, в добу міжконтинетальних подорожей і масової електронної комунікації:

Мені однаково, чи буду
Я жить в Україні чи ні
Та не однаково мені,
Як Україну злії люди
Присплять лукаві, і в огні
Її окраденою збудять...

Іван Головінський

Тамара Коломиєць

Кажу так

Не тільки біографії сторінка,
Не просто згадка із дитячих літ:
Моя бабуся, неписьменна жінка,
Мене казать учила „Заповіт":
„Кажи отак..." –
І вже один за одним
Розкрилювались, глибились рядки.
Була бабуся з-під Таганчі родом,
З села, що називалось Голяки.
А то усе Шевченкові краї.
Там „Заповіт" за Отченаш казали.
Були такі там славні малярі –
Вони портрет із пам'яті писали:
Круте чоло і погляд із-під брів –
Такий ні з ким не сплутаєш ніколи!..
„Кажи отак..." –
Високих мудрих слів
Навчали нас без букварів і школи.
Кайдани розбивать пішли сини
А їм на грудях вирізали зорі!
Земля, як мати, в німбі сивини
При їхніх трунах лебеділа в горі.
А з божника пророче той дивись,
Хто кликав – поховавши уставати!..
Про це не скажеш, що „було колись",
Це має точні імена і дати
У тім селі, що звалось Голяки,
На тій могилі братській у Таганчі...
Народжені від них – через віки
Ми з пам'яті писатимем без ґанджі
Круте чоло, задуму з-під повік
І жінка, в тугу вселюдську повита,
Учитиме казати „Заповіт":
„Кажи отак..."
Кажу.
Чи чуєш, світе?..

Поезії з берегів Неви

Колишня столиця Росії – місто Санкт-Петербург – в житті Т. Шевченка посідала особливе місце. У цьому місті він став художником і дістав визволення з кріпацтва, тут закінчив своє страдницьке життя і був похований.

Пам'ять поета живе у творах місцевих літераторів. Подаємо два вірші з подарованої „Свободі" збірки „Покликаний часом", яку у 1995 році видала санкт-петербурзька Українська національно-культурна автономія.

Олександер Дорошенко

Біла ніч

Гонить хвилі Нева вдалині від Дніпра.
Некруті береги її в сивім граніті.
Біла ніч. Літній сад з візерунками ґрат –
Вони, справді, найкращі на світі.
Придивляюсь, іду крізь юрбу гомінку
Серед див мармурових колишнього часу –
Десь у цьому саду, у зеленім кутку
Стрів Сошенко Іван молодого Тараса.
Обійшов сад із нов та тебе не знайшов –
Мабуть, десь ти малюєш у іншому місці.
Тож не дивно мені: твої очі ясні
Бачать світлі тони в сутінковому місті.
В білу ніч я не сплю, все по місту ходжу.
Сподіваюсь тебе тут з мольбертом зустріти,
Твої творчі роки в Петербурзі пройшли,
Хоч ти рвавсь в Україну,
як рвуться до матері діти.
Ти, Тарасе, не вмер! Петербург відтепер
Збереже твою постать у бронзі відлиту –
У чужій стороні Кобзар словом палким
Дав нам приклад, як треба Вітчизну любити.

Олекса Полішкаров

Оренбуржжя

Тут згадую Шевченка слово
І велич потаємних дум...
О рідна українська мово!
Ти досі – невгамовний сум.
Мені давно вже не до страху,
А слово йде, як в ґрунт леміш,
Із віку в вік і не на плаху,
А з долею моєю – в вірш.

Канадська Шевченкіяна Митрополита Іларіона

Заходами Фундації Митрополита (Івана Огієнка) видавнича фірма „Наша культура і наука" видала в Києві, збірку рукописів Івана Огієнка „Тарас Шевченко". Упорядник видання і автор передмови до книжки – проф. Микола Тимошик. Книга має 440 сторінок.

Хоча про Тараса Шевченка писали багато, проте всього не сказали, докладно його не вивчили, не пізнали. Професор Іван Огієнко, пізніше Митрополит Іларіон, тривалий час також вивчав спадщину Т. Шевченка, але й він всього про поета не сказав і, усвідомлюючи це, подав у книжці окремий розділ „Чергові завдання шевченкознавства".

У його книжці наводяться також приклади, як різні переписувачі віршів Шевченка невільно, а то й навіть навмисно змінювали зміст творів поета. Іван Огієнко пише:

„Є немало випадків, коли до нас збереглося два-три Шевченкові оригінали одного твору, писані рукою самого Шевченка, а зміст їх не однаковий. Наприклад, у „Заповіті" 1845 року звичайно маємо:

Все покину і полину
До Самого Бога
Молитися... А до того
Я не знаю Бога!

А в першому виданні цього „Заповіту" у Ляйпціґу 1859 року зовсім нема зайвого тут –

А до того
Я не знаю Бога!

Тут у першодрукові дано було так:

А до того
Поховайте та вставайте...

Отже, відомий вираз „А до того я не знаю Бога" – не дуже влучний додаток, а може й чиясь підробка. А скільки на цій підробці основувалося тверджень, що Т. Шевченко – атеїст? Ми також цей додаток прийняли і видумували всякі апології, щоб Шевченка виправдати!".

Вище було сказано, що в обговорюваній праці І. Огієнка є окремий розділ „Чергові завдання шевченкознавства". Він стверджує, що „головне завдання шевченкознавства дати повний і правдивий опис життя й праці Т. Шевченка – ще й тепер виконаний не повно". Він також нагадує, що Шевченка треба розуміти, вивчати його всебічно, бо тільки таке „висвітлення Шевченкової науки показало б нам правдивого Шевченка і правдиву його ідеологію – велику й величну, чеснотну й християнську".

Дуже важливий і уваги гідний елемент у праці Івана Огієнка – розуміння як самого Шевченка, так і його науки. Це частина, так би мовити, психологічного профілю поета, хоч цього профілю шевченкознавство ще не торкалося, не встановлювало. Іван Огієнко наближає нас до нього в 8 розділі своєї праці „Поет у безнадії та розпачу".

Це елемент високого значення! На Шевченка треба дивитися в призмі політичної й соціологічної ситуації його часу, а ніяк не трактувати його з позицій панівних поглядів нашого дня. Вимога проф. І. Огієнка – правильна, гідна уваги кожного, хто береться вивчати Шевченка! Тут надзвичайної ваги виступає елемент антропологічний: вся структура психологічного укладу Шевченка. У Шевченка вона завжди релігійна. До цього феномену шевченкознавство підходить з повним недорозумінням.

Феномен особистої релігійности не губиться в Шевченковій особистості ніколи! Псевдошевченкознавство цього елементу в психіці Шевченка не бачить, недорозуміє його! В праці проф. Івана Огієнка він виступає в насвітленні в Шевченковій психічній структурі елементів Правди, Божественного, Святого. Це реалії релігійности, які у Шевченка повсякчасні.

З ініціятиви упорядника книжки проф. Миколи Тимошика вже вийшли книжки „Голгофа Івана Огієнка", „Лишусь навіки з чужиною", „Українська культура", „Історія української літературної мови" і „Українське монашество". Нова праця рекомендована для широкого загалу читачів.

Степан Ярмусь,
Вінніпеґ, Канада

З нагоди 120-річчя від дня народження Івана Огієнка (Митр. Іларіона) вийшла праця, яку він писав усе своє життя, але так і не довів свій творчий задум до кінця. Створені в еміґрації сотні рукописних сторінок повернулися на батьківщину лише тепер – більш ніж через чотири десятиліття після написання і через тридцять літ після смерти автора. Це видання стане своєрідним відкриттям для сучасного Шевченкознавства. Ця праця – черговий видавничий проєкт Фундації імені Митрополита Іларіона (Огієнка) „Запізніле воротття", що здійснюється з допомогою Анни Фіґус-Ралько та Миколи Тимошика, доктора філологічних наук, лавреата премії імени Івана Огієнка.

Під час підготування рукописів упорядник Микола Тимошик мусив „вивчити" письмовий стиль Івана Огієнка, визначити скорочення слів, уніфікування посилань, вживання різних лексичних форм. Але тішить усвідомлення того, що ця праця побачила світ, хоч могла й зовсім загубитися в архівах Вінніпезької колекції Митрополита Іларіона. Митрополит Василій дав своє благословення на копіювання всіх недрукованих досі праць Іларіона-Огієнка, серед яких і рукопис "Тарас Шевченко".

Мрія Івана Огієнка – Митр. Іларіона опублікувати в одному томі „Тарас Шевченко" всі свої шевченкознавчі праці здійснилися лише тепер. І не дивно, що він „пророкував": „Щоб судити Шевченка, треба глибоко його зрозуміти, інакше суд буде неправдивий".

До цього видання не увійшов значний масив підготовчих матеріялів, які автор збирав для майбутнього життєпису Тараса Шевченка. Архівар Володимир Сеньчук об'єднав їх для копіювання на окремих аркушах і виконав цю тривалу в часі скрупульозну роботу, проте вмістити ці тексти в нинішньому виданні не було можливости, оскільки вони залишаються поза змістом відібраних тут творів. Скоріш за все, ці тексти зможуть прийти до читача лише в академічному виданні, на яке колись все ж спроможеться Україна.

Фундаторка цієї книги Анна Фіґус-Ралько видала її у пам'ять своєї приятельки і співробітниці на українізаційному полі Канади Теодори Гаврисишин. Вона також була фундаторкою, у пам'ять її батьків Антона і Анни Фіґусів, праці Івана Огієнка „Українська культура". Другою фундаторкою видання праць Івана Огієнка є Катерина Лабюк. У пам'ять її батьків Василя і Василини Гриневичів було видано „Історію української літературної мови". 2001 року праця Івана Огієнка „Українське монашество" вийшла завдяки підтримці Михайлівського золотоверхого монастиря в Києві, зокрема його настоятеля Владики Димитрія.

Шанувальники спадщини Івана Огієнка можуть стати фундаторами ще не виданих праць – „Українська Церква за часів гетьмана Івана Мазепи, „Розп'ятий Мазепа", „Церковна хронологія", „Богдан Хмельницький", художні твори. З серії зарубіжних першодруків – „Слово про Ігорів похід", „Історія українського друкарства", „Українська патрологія", „Українська Церква", „Свята Почаївська Лавра", „Канонізація святих в Українській Церкві", „Іконоборство", „Леґенди світу".

Свої запитання та замовлення надсилайте на адресу: Видавничий проєкт Фундації імені Митрополита Іларіона (Огієнка) „Запізніле воротття", а/с1, Київ 14107, Ukraine або Anne F. Ralko, 79 Thornhill Bay, Winnipeg, MB R3T 3W4. Тел. (204) 261-4210, а також Rev. Dr. Stephan Jarmus, St. Andrew's College in Winnipeg, MB R3T 2M7. Тел. (204) 474-8898.

Прот. Богдан Демчук
Саскатунь, Канада

ЖИТТЯ ГРОМАДИ

На честь героїв Крут

ЧИКАҐО. – Традиційно, в останню суботу січня, вчителі та учні „Рідної школи" відзначають річницю проголошення Самостійности України 22 січня 1918 року та Соборности 22 січня 1919 року, а також бою під Крутами 29 січня 1918 року.

25 січня учні Школи українознавства Товариства „Рідна школа" спільно з СУМ, Пластом, ОДУМ і Школою українознавства з Палантайну (директор Надія Дирлир) вшанували молодих патріотів-героїв Крут, котрі 85 років тому полягли в бою за волю України.

В цей день наші учні ще раз продемонстрували любов до рідного краю, глибоку повагу до її історії, що безперечно сприятиме розумінню традицій українського народу, що набули нового звучання після створення Збройних сил незалежної України.

Програму розпочали хвилиною мовчання. Зустріч відкрила директор школи Надія Л. Хойнацька, після чого о. Б. Налисник, парох катедри св. о. Миколая, провів молитву. Слово від УККА промовила Іванна Горчинська.

Цього року СУМ провадив програмою і ведучою була бунчужна Діяна Вруська.

Уляна Дзвіник розповіла про події під Крутами, виступив вокальний гурт „Вінок". Діти Школи українознавства, учні 2-их кляс виконали пісню „Ми роду козацького діти", а хлопці з 6-их кляс – пісню „Гей степами", „Марш молоденьких козаків" виконали учні 5-их кляс, „Стрілецький романс" та пісню „Україна" – учні 8-их кляс.

Багато творчої праці вклали учителі музики та співу – Оксана Чуйко та Оксана Хитра, вчителька української мови та літератури Люба Галатима. На завершення присутні заспівали гимн України.

Люба Галатима

Зустріч пластових сеньйорів

НЬЮ-ЙОРК. – У домівці „Самопомочі" 9 лютого зібралися пластові сеньйори та їхні приятелі з Нью-Йорку та околиці, щоб у дружньому колі провести свою традиційну Різдвяну зустріч. Традиція зустрічей є характерною для членів Пласту, то ж байдуже, чи вона відбувається на природі, чи у приміщеннях, бо завжди збирає охочих до спілкування пластунів будь-якого віку. Таку ж саме традицію має і Різдвяна зустріч. Усі засіли до застелених столів із традиційною кутею, а теплий, дружній настрій підкреслив голова ОП сеньйорів Нью-Йорку пл. с. н. В. Гнатківський своїм вітальним словом.

Як пристало на Різдвяний час, програму зустрічі розпочала Х. Карпевич, співаючи традиційні щедрівки, а відтак Л. Волинець розповіла з гумором та знанням про генезу українських Різдвяних звичаїв, зупиняючись зокрема на гуцульських, які вона особливо добре знає.

Н. Соневицька розвеселила присутніх гуморесками не дуже відомого І. Евентуального, а О. Кебало з чуттям відчитав поезію „Шляхи" пл. сен. А. П'ясецького, члена куреня „Лісових Чортів", що загинув, розстріляний німцями у 1942 році. Зі справжнім зворушенням слухали присутні його оптимістичні слова:

...Це ж нині перший день Різдва!
Там моляться всі люди по церквах,
Зносять всі турботи сірі в молитвах,
Благають помочі. Благати і мені,
В покорі слізній лиш молитву слати?
– Ні!
Летить від мене думка сміла,
як стріла,
До стіп Його – подяка промениста
За безмір радости та глибину життя!

Здавалось, після цих слів давно забутого пластуна-сеньйора ще бадьоріше звучали коляди та щедрівки, які зібрані співали досхочу.

На закінчення програми деякі із сеньйорів поділилися новинами з діяльности своїх куренів або їхніх членів на терені Нью-Йорку. Спільні світлини і добрий настрій залишилися після цієї зустрічі, як гарний спомин усім присутнім.

О. К.

Мистцям вручено відзнаки України

НЬЮ-ЙОРК. – 27 лютого в Генеральному консульстві України відбулась церемонія вручення урядових відзнак Заслуженого діяча мистецтв України – Лідії Крушельницькій і Заслуженого артиста України – Ростиславові Василенкові. Почесні звання присвоєні їм, а також Валеріянові Ревуцькому, Вірі Левицькій і Єлизаветі Чепіль-Шашаровській указом Президента України 15 листопада 2002 року.

Генеральний консул Сергій Погорельцев вручив урядові відзнаки нагородженим мистцям і у вітальному слові зазначив їхній великий внесок у розвиток української культури. Лідія Крушельницька і Ростислав Василенко, дякуючи за відзначення їхньої праці, підкреслили зростання уваги проводу і громадськости України до українського мистецтва за кордоном. Ростислав Василенко розповів про велику зацікавленість молоді Києва, Дніпропетровська, Симферополя і Черкас, де він мав виступи, історичним минулим свого народу (щойно до „Свободи" надійшов лист від керівника українського факультету Черкаського університету Володимира Поліщука, який пише, що студентство зберігає найтепліші спогади про зустріч з Р. Василенком). Лідія Крушельницька наголосила, що її відзнака є визнанням для усього Театру-студії мистецького слова. Опісля відзначені мистці виступили з художнім читанням.

У мистецькій частині вечора взяли участь також Славко Шуль і Тиміш Ганкевич зі Студії мистецького слова.На завершення вечора присутні заспівали Лідії Крушельницькій і Ростиславові Василенкові „Многая літа".

Л. Х.

Зліва: консул Наталя Мартиненко, Заслужений артист України Ростислав Василенко, Заслужений діяч мистецтв України Лідія Крушельницька, Генеральний консул Сергій Погорельцев.

У залі під час мистецької програми.

Славко Шуль (зліва) і Тиміш Ганкевич.

Загальні збори 1-го Відділу СУА

НЬЮ-ЙОРК, Н. Й. – В неділю, 15 грудня 2002 року, почесна голова Лідія Маґун відкрила 78-мі річні загальні збори 1-го Відділу СУА. Після молитви та однохвилинної мовчанки в пам'ять тих членок, які відійшли у вічність, прочитано порядок нарад, надано почесне членство довголітній заслуженій членці Марії Федірко, а також прийнято три нові членки – Анну Ганкевич, Ольгу Кузишин, Еву Ґорон і вручено їм відзнаки СУА.

Головою зборів обрано Ольгу Дайнеко, а секретарем Ганю Сєрант. Після прочитання протоколу з останніх річних загальних зборів звітували члени уступаючої управи: заступниця голови Олександра Барабаш, секретарка Стефанія Семущак, Ганя Сєрант та скарбник Стефанія Гуменюк.

У січні відбулася традиційна „Просфора", а у травні – „Фестиваль", на ширших сходинах було впрочитано сім цікавих доповідей. Референтка суспільної опіки Соня Вацик і Дарія Ракуча вислали 20 пакунків в Україну з одягом, ліками, забавками, грошеву допомогу хворому студентові на операцію очей, чотирьом бабусям в Україні та потерпілим в катастрофі у Львові, Донбасі, допомогу „Перший український школі" у Миколаєві. Разом 3,500 дол., а на „Молочко і булочку" 1,000 долярів. Також переслано в Україну до Прикарпатського університету ім. Василя Стефаника 10-річний комплект журналу „Наше життя" та передплату цього журналу трьом жінкам в Україні. В біжучому році заплачено дев'ять стипендій в Україні, одну в Бразилії на суму 1,600 долярів. Відділ є спонзором і членом Українського музею в Нью-Йорку, 30 членок є членками музею, декілька є добровольцями, а Стефанія Семущак пошила українські строї для 19 ляльок і 11 киптариків для медведиків, їх передано від Відділу до крамнички музею.

Важливою подією була XXIV Конвенція СУА, яка відбулася в травні 2002 року в Сарасоті, Фльорида. Відділ заступала почесна голова Л. Маґун і три делеґатки: Стефанія Гуменюк, Леся Ґой і Віра Шуль. Дві членки, Лідія Маґун і Леся Ґой, стали почесними членками СУА, трьом – вручено золоту відзнаку за 50-літню приналежність до 1-го Відділу СУА – Марії Савицькій, Наталії Мітрінзі і Лідії Маґун.

Голова Л. Маґун була присутня на усіх місячних засіданнях та імпрезах Окружної управи. Відділ вирівняв всі фінансові зобов'язання, має 100 відсоткову передплату „Нашого життя", а також передплачує квартальник СФУЖО „Українка в світі". З нагоди XXIV Конвенції СУА відділ зложив 500 дол. на пресовий фонд журналу „Наше життя" і 150 дол. в пам'ять померлих членок.

Лідія Маґун залишила пост голови, на якому була протягом 20 років. Вона сердечно дякувала членкам управи за їхню співпрацю і всім, хто був в управі 10 і більше років, вручила „Грамоту – Відзначення" з подякою: Стефанії Гуменюк, Лесі Ґой, Стефанії Семущак, Гані Сєрант, Катрусі Папузі, Марії Мотиль, Іванні Мачай, Соні Вацик, Еві Гарайді, Анні Натині, Вірі Шуль, Соні Костюк, Дарії Чижик, Евгенії Вацик, Евдокії Кріль, Анні Куснірчук, Марії Качунь, Ірені Старосольській, Мері Кассен, Дарії Мудрій, Маріянні Задоянній. Після уділення абсолюторії уступаючій управі вибрано нову управу в такому складі: голова Ольга Дайнеко, молода нова членка з України, решта управи залишилася з малими змінами. Голова Окружної управи Надія Савчук високо оцінила працю 1-го Відділу СУА в Нью-Йорку та побажала новій голові, управі і всім членкам дальших успіхів.

Під час перекуски вручено уступаючій голові Лідії Маґун подарунок та китицю червоних рож. Многоліттям уступаючій та новій голові Ользі Дайнеко закінчено 78-мі загальні річні збори 1-го Відділу СУА в Нью-Йорку.

Лідія Маґун,
почесна членка СУА

Вашінґтонська Група шукає практиканта для Посольства України

ВАШІНҐТОН. – Вашінґтонська Група (TWG) разом із представниками Посольства України шукає кандидатів на практику(TWG Fellowship) під час літа у Посольстві України в столиці США. Такий практикант має допомагати працівникам Посольства у їхній праці, а при цьому вивчати її стиль і методи.

Кандидат на двомісячну практику мусить мати закінчені принаймні два роки університетських студій і володіти українською та англійською мовами, бути вправним у комп'юторській техніці, зокрема в Інтернеті.

Кандидат має представити: односторінкове пояснення, чому він зацікавлений у такій праці і коли може її розпочати; повідомити який має досвід у праці та науці, подати копії свідоцтв із вищої школи, в якій студіює, листа з порученням і дві рекомендації. Кандидати на практику мусять написати прохання до Вашінґтонської Групи не пізніше 15 квітня 2003 року. Вашінґтонська Група дає успішному кандидатові стипендію у розмірі 1,500 дол.

Заяви слід висилати на адресу: The Washington Group Fellowship Committee, Ukrainian Embassy Internship Project, P. O. Box 11248, Washington, D.C. 20008.

За точними інформаціями слід звертатися до Михайла Драбика: (708) 442-7898 або на E-mail, drabykm@aol.com

Михайло Драбик

УКРАЇНА І СВІТ

УВКР довела свою потрібність

Р. Л. Хомяк

КИЇВ. – Припущення про занепад УВКР – передчасні. Хоч ще недавній її летаргічний стан міг дати підстави для таких думок.

УВКР – це Українська Всесвітня Координаційна Рада. Вона краще відома в Карелії, Вірменії, Латвії й Сполучених Штатах, ніж в Україні, де знаходиться її головне бюро. Але тепер вже й в Україні починають говорити про УВКР.

УВКР, яка була задумана десять років тому, в евфорії незалежности, як головний мотор всесвітнього українства – це після того, як українству вже не перекривали руху ані велика залізна куртина, ані менші „портьєри" внутрі совєтської імперії – торік опинилася без даху над головою.І також торік УВКР голосно дала про себе знати: в десятках українських засобів масової інформації, в тому числі й електронних. На закінчення „Року України в Росії" УВКР повезла групу журналістів по етнічно-українських частинах Росії, а ті наявно показали, що Російська федерація про своїх платників податків українського походження практично зовсім не дбає. Голова УВКР Михайло Горинь, який задумав і здійснив цю поїздку по Росії, декілька разів висвітлював „односторонню любов" між Росією й Україною. Наприклад, коли в Україні діють тисячі російських шкіл, десятки російських театрів, за гроші українських платників податків, то в Росії ні одної і ні одного. А українців там мільйони.

Молоді українські журналісти, які говорили і писали про цей просвітянський рейд, відкривали все це для себе і для своїх авдиторій.

Про нові успіхи і про недавній критичний стан здоров'я УВКР йшла мова на зборах представників організацій-членів Координаційної Ради 18-19 лютого в сенаторії Конча-Заспа під Києвом.

Учасниками були українці з Павлодару, Єревану, Варшави, з Нью-Йорку і Торонто, з Риги, і Саратова, що на Волзі, з Кубані, з Москви та з Києва. В кишенях делегатів – прерізні пашпорти, а мова, якою усі вони могли порозумітись одна: українська, очевидно – з відтінками й наголосами „місця постійного проживання"

У світі діє три організації, які мають на меті вести світове українство. Дві з них – анахронічні, в тому значенні, що були створені за умов холодної війни. Це Товариство „Україна-Світ" (нинішна назва Товариства „Україна", яке створили і ним опікувалися органи безпеки СРСР), Світовий Конґрес Українців (нинішна назва Світового Конґресу Вільних Українців, майже 40 років тому створений українцями за межами совєтської імперії). І третя – дитина перших евфорійних місяців самостійної України – УВКР.

Представники усіх трьох час від часу часу відвідують різні діяспори, а серед діяспорників не зовсім ясно, яке між ними співвідношення. Уболівальникам будь-якої із трьох „всесвітніх" не треба переживати. Вони діятимуть далі, хоч і на цих зборах точились дискусії над тим, чи всі вони потрібні українству.

Правда, Микола Плав'юк, голова Організації Українських Націоналістів (мельниківців) і колишній основоположник СКУ, а нині член президії УВКР, твердив, що ані СКУ, ані УВКР „не допомагають українцям там, де їм треба допомогти", і навіть висунув риторичне запитання: чи може більше зробити для українців в Росії Торонто (осідок СКУ), чи радше УВКР, ефективно натискаючи на уряд України, щоб той краще дбав про потреби українців в Росії. І ще додав Микола Плав'юк, який свою професійну кар'єру робив у Канаді, що нині Торонто потребує допомоги Києва (маючи на увазі культурні й освітні потреби українців Канади). Він закликав до чіткого поділу функцій між СКУ і УВКР.

З цим поглядом погоджувався голова УВКР Михайло Горинь. Він заявив, що не може бути мови про якийсь конфлікт між УВКР і СКУ, „може бути тільки співпраця; мусимо мати спільний плян діяльности".

УВКР – казав Михайло Горинь – повинна мати і має гідний зв'язок з Президентом України, з прем'єр-міністром, і таким чином може впливати на дії влади щодо закордонного українства. Зрештою, тепер левову частину діяльности УВКР покривають фонди з бюджету України, себто їх покривають українські платники податків, а це яких 110 тисяч долярів на рік. (В порівнянні, маленька Словаччина на своїх діяспорників витрачає мільйон долярів за рік, так що Україна має на що рівнятись.) Важливе тут те, що УВКР, яка ще недавно тулилась при Товаристві „Україна-Світ", а потім опинилась без приміщення і голова Михайло Горинь протягом трьох місяців підкидав співробітникам УВКР по кількадесять гривнів із своєї пенсії в очікуванні державних грошей, нині має нормальне приміщення, групу співробітників і демонструє свої м'язи.

Торішну поїздку по українських територіях Росії попередила поїздка-караван від Балтійського моря до Чорного, через дев'ять країн (від Естонії до Болгарії) де проживають українці. Все це – в тому ж 2002 році, коли УВКР дійшла до прірви і зуміла втриматись на рівні.

Тут у великій мірі заслуга Михайла Гориня. Серед нетерпеливих молодших лідерів всесвітнього українства не раз можна чути натяки на пенсійний вік цього лідера національного відродження (йому вже під 73), але ефективних ідей і уміння здійснити їх в нього ще чимало. Цього року, у зв'язку з річницею злуки земель України, преса нагадувала про „нездійснений" проєкт М. Гориня 1991 року: людський ланцюг від Києва до Львова. Він вдався!

Керівництво УВКР складається із 48 осіб, 16 з яких живуть у Києві, а всі інші по всьому світі. Раз-два рази в рік кворум цих 48 збирається на наради – як оце 18-19 лютого. Проблема, на думку М. Плавюка, полягає в тому, що більшість із 16 киян, у яких багато інших обов'язків, бо ж вони чільні представники українського народу, не надають належної уваги праці УВКР, просто не приходять на звичайні засідання. Також практика показала, що десятирічний статут УВКР вже потребує деяких корекцій.

Лютневі збори зобов'язали різні комісії в наступних тижнях виробити проєкти змін у праці Всесвітньої Ради і розіслати їх на затвердження усім членам президії. Тим часом Світовий Конґрес Українців плянує відбути свій черговий з'їзд цього року в Києві, і це буде доброю нагодою для перевірки спільної праці цих двох гльобальних установ. (Про „Україну-Світ" багато розмов не було. Склалось враження, що вона далі діє за інерцією, закладеною майже пів століття тому.) Але як висловився хтось на лютневих зборах УВКР, закордонне українство потребує підтримки, і роботи досить для ще трьох подібних організацій. Очевидно, краще б у координованому режимі, без дублікацій і зайвої конкуренції.

Тема пересувної виставки: Великий голод в Україні

Спільний комітет Київського товариства „Меморіял" ім. В. Стуса й Головної управи ООЧСУ та Фундації „Воля" під патронатом УККА починає відзначення 70-річчя Голодомору в Україні з презентації унікальної музейної експозиції – хроніки комуністичної інквізиції в Україні 1917–1991 років.

Експозицію представлятиме Роман Круцик у суботи й неділі – о 3-ій год., а в робочі дні тижня – о 6-ій год. вечора за таким розкладом: в Чикаґо – 8 березня, в домі святого Володимира й Ольги, в Дітройті – 15 березня, в домі Українського культурного центру, в Клівленді-Пармі – 16 березня, в домі Союзу Українок Америки, у Філядельфії – 21, 22, 23 березня, в Українському освітньо-культурному центрі, в Нью-Йорку – 26, 27, 28, 29 і 30 березня, в залі церкви св. Юра, в Йонкерсі – 2 і 3 квітня, в Українському домі СУМА, в Іст Гановері – 5 квітня, в готелі „Рамада", в Пасейку – 6 і 7 квітня, в Українській централі, в Нюарку – 12 і 13 квітня, в школі св. Івана Хрестителя.

І. Буртик

Міжнародна конференція в УВУ

14-15 лютого в Українському Вільному Університеті у Мюнхені відбулася міжнародна наукова конференція на тему: „Вибори і судочинство – в порівнянні: Німеччина (Баварія), Україна, США". Від України в ній взяли участь голова парляментського Комітету в питаннях боротьби з корупцією та організованою злочинністю проф. Володимир Стретович, суддя Конституційного суду Михайло Костецький, голова Центральної виборчої комісії Михайло Рябець, від США – суддя Богдан Футей і директор Міжнародного Республіканського інституту у Вашінґтоні Стівен Нікс. Крайні справа: Стівен Нікс і д-р Гансюрґен Досс з Майнцу, Німеччина.

Українське слово в Грузії

Вчителька Майя Шабурішвілі з Грузії під час тимчасового перебування у США відвідувала Українську євангельську церкву в Юніоні, Н. Дж., де проникласе такою повагою до українського світу, що після повернення у січні ц. р. до рідного Тбілісі побувала в Першій українській школі ім. М. Грушевського, звідки надіслала до „Свободи“ світлини і кілька чисел газети „Український вісник“ (головний редактор Валентина Марджанішвілі), що його видає українською та грузинською мовами Координаційна рада українців Грузії (КРУГ).

Газета докладно розповідає про життя української меншини в цій закавказькій державі. До створення національного товариства заохотило українців проголошення незалежности України. 1 липня 1992 року в Інституті грузинської літератури відбулися перші збори українців, на які прибуло близько 700 осіб з Тбілісі, Руставі, Мцхети, ряду інших міст. На зборах було створено Асоціяцію українців – мешканців Грузії. Очолив об'єднання Михайло Борис. Тепер Асоціяція об'єднує близько 3 тисяч членів. Багато цікавих людей є в асоціяції. Мстислав Куліш, наприклад, народився у 1936 році в Уневі на Львівщині, в сім'ї реґента греко-католицької церкви, сам став військовим музикою. Тепер він – начальник військово-оркестрової служби внутрішніх військ Грузії. Талановитим перекладачем творів Івана Котляревського, Тараса Шевченка, Лесі Українки, інших українських поетів був випускник Київського університету Аміран Асанідзе, який 58-річним відійшов з життя в листопаді 2001 року. Багато сил віддають відродженню українства голова Асоціяції українок в Грузії ім. Олени Теліги Ольга Метревелі, директор школи Ганна Матвєєва, заступник голови КРУГу Катерина Цулая, багато інших.

Створено культурно-освітній і благодійний центр асоціяції, при якому діють бібліотека, юридична порадня, медичний кабінет, жіноча рада. молодіжний сектор, мистецькі гуртки, курси англійської мови. Щороку українці спільно відзначають релігійні свята, річниці Тараса Шевченка, Лесі Українки, яка жила в Грузії (на її честь проводиться щорічне свято „Лесяоба“), вшановують історичні події Грузії, особливо 9 квітня, коли у 1989 року спеціяльні служби СРСР влаштували кривавий погром учасників мирної демонстрації у Тбілісі, приймають гостей з України, серед яких були Президент України Л. Кучма, В. Ющенко, А. Кінах, Б. Тарасюк, А. Зленко та інші. Гостем українців Грузії був також президент СКУ Аскольд Лозинський, після візити якого КРУГ став членом СКУ.

Асоціяція підтримує постійні ділові зв'язки з Послом України в Грузії Степаном Волковецьким, іншими українськими дипломатами.

За 10 років набули досвіду і популярности ансамбль танцю „Червона калина“ (керівник Ірина Мелікян), вокальні ансамблі – дитячий „Сонечко“ і жіночий „Надія“, солісти Георгій Брелідзе, Ніна Васильєва, Мілена Мелікян, Євгенія Падченко, Тамріко Кокая, Галина Рудько та ін. У березні 2000 року в Тбілісі відбулася перша виставка мистців та народних умільців українського походження.

Асоціяція допомогла об'єднатися українцям Кутаїсі, Зугдіді, Каспі, інших міст Грузії. Благодійна діяльність асоціяції полягає у наданні допомоги з небагатих джерел бідним, хворим, інвалідам.

У червні минулого року з нагоди 10-річчя асоціяції президент Грузії Едуард Шеварнадзе вручив урядові нагороди її провідникам – Михайлові Борису та Петрові Горохлюку.

Об'єднання українців постійно розширюється. Недавно з ініціятиви Тетяни Чорголашвілі на базі районних об'єднань утворилося Квемо-Картлійське реґіональне товариство ім. Лесі Українки. Процес єднання триває.

Великим досягненням української громади в Грузії стало відкриття Першої української школи ім. М. Грушевського. В дитячі роки Михайло Грушевський був учнем Тбіліської гімназії, тому школа дістала його ім'я.

Минулого року на базі школи відкрито колеґіюм Києво-Могилянської академії, у якому навчається 56 дітей. Школа державна– у ній вчать дітей грузинською та українською мовами, а з другої кляси починається англійська мова. Навчання у школі – безкоштовне; молодших дітей привозять автобуси. При школі діють численні гуртки.

Адреса української школи: вул. Дгебуадзе, 8, Tbilisi, Republic of Georgia.

Л. Х.

Вчителі української школи в Тбілісі (зліва): Ганна Матвєєва – директор, Валентина Гапріндашвілі, Катерина Цулая.

До 70-річчя Великого голоду в Україні

В цьому році відзначаємо одну з найсумніших річниць в українській історії – 70-річчя Великого голоду: саме на 1933 рік припав його трагічний апогей. Немало ми вже знаємо і про обставини тієї голодової масакри, і про її причини, знаємо також прізвища „вождів" і „вождиків", для котрих людська кров мала меншу ціну, ніж вода. І все ж вичерпної, остаточної картини голодомору ще не створено, тому ті роки повинні залишатися предметом пильного дослідження.

Розвиток історичної науки у вільному світі привів до усвідомлення важливої істини: щоб історія, написана за документами, услід минулим подіям, подала нащадкам повну і об'єктивну характеристику досліджуваного періоду, до неї обов'язково треба додати спогади звичайної людини, котра безпосередньо пережила ці події або знає про них від найближчих членів родини. Так звана усна історія істотним чином доповнює поважне наукове вивчення голодоморів в Україні. Саме спогади десятків і сотень осіб, які по Другій світовій війні опинилися на Заході, пробудили цікавість незалежних істориків до теми Великого голоду в Україні, зокрема спонукали до прискіпливої дослідної праці Роберта Конквеста, який у висліді написав знамениту книжку „Жнива розпачу", і молодого американського історика д-ра Джеймса Мейса, котрий згодом очолив спеціяльно створену у Конгресі США комісію з вивчення Великого голоду в Україні. Результатом праці комісії стали три томи записаних і в 1980 році виданих свідчень сучасників та очевидців голодомору.

Проте й тепер далеко не всі факти про ті жахливі роки відомі, тому триває праця Асоціяції з вивчення голодоморів в Україні, котрою керує Левко Лук'яненко, і особливо актуальним залишається завдання „усної історії", тобто збирання спогадів.

Відгукуючись на сумний ювілей – 70-річчя Великого голоду, відкриваємо рубрику, під якою будемо вміщувати висліди наукових досліджень і спогади людей, які зберегли пам'ять про зловісний 33-ій.

3/ Областным ГПУ провести изъятие и осуждение наиболее злостных счетоводов и бухгалтеров колхозов, срывающих выполнение плана хлебосдачи и организующих расхищение колхозного хлеба. Охватить этой операцией до 300 человек, сконцентрировав удар на наиболее важных для успеха хлебозаготовок районах и колхозах.

Поручить тов. ЧУБАРЮ – по Днепропетровской, ХАТАЕВИЧУ по Одесской, ЗАТОНСКОМУ – по Киевской, КОССИОРУ – по Харьковской, Зайцеву по Черниговской областям с соответствующими Обкомами провести эту операцию в ближайшие дни.

4/ Вся работа ГПУ по ликвидации контр-революционных гнезд и разгрома кулацких групп, активно проводящих борьбу против хлебосдачи – должна проводиться в сочетании с соответствующей парт.политической работой партийных организаций в деревне.

Частина таємної постанови від 18 листопада 1932 року, яку підписали В. Чубар, С. Косіор та інші комуністичні провідники України, про вилучення хліба на селі, що призвело до Великого голоду (з книжки С. Білоконя „Масовий терор як засіб державного управління в СРСР".)

Коли і як почалися голодомори?

Історія – наука дуже важлива. Вона дає змогу людям заглядати в далеке минуле, розуміти його. Але ми зупинімося на XIX ст. Воно було менш складне і багатостраждальне, ніж XX сторіччя.

Згадаймо кріпаччину, коли селянина можна було продати, вбити, а його господар-поміщик залишався безкарним. А які ж люди були серед кріпаків?! Навіть відомий на весь світ Тарас Шевченко. Кріпаччину, через скрутні умови в країні, скасував у 1861 році російський імператор Александр II, названий за це „Освободителем". Терористична організація народовольців вчинила на імператора чимало замахів. Одну з організаторів та учасниць вбивства – графиню Софію Перовську повішено в Санкт-Петербурзі через місяць після вбивства імператора – 3 квітня 1881 року.

Та чи полегшало життя селян після скасування кріпаччини? Адже волю вони дістали без землі. Покращенню життя селян присвятив ви не все своє яскраве життя видатний реформатор, голова Ради міністрів та міністер внутрішніх справ у Державній думі з 1906 року, за царювання нездари Миколи II, – Петро Столипін. Недарма за радянської влади його ім'я заборонено було навіть згадувати, бо він мріяв зробити селян заможними, власниками фарм, які нині в Америці. Тоді Столипін називав їх „хуторами", тобто великими, заможними господарствами.

П. Столипін казав: „Справжній проґрес землеробства може здійснитися лише за умови особистої земельної власности... Хлібороб, який має земельну власність, є захисником порядку та опорою суспільного ладу".

Та не збулося це. 1 серпня 1911 року, під час перебування П. Столипіна з імператором у Києві, в міському театрі, його було вбито. Цей страшний злочин здійснив анархіст Дмитро Богров, якого також було повішено.

Петрові Столипіну було лише 49 років. Він щиро просив: „Дайте державі 20 років спокою, внутрішнього й зовнішнього, то ви не пізнаєте нинішньої Росії". Як згадували рідні Столипіна, він відчував, що його можуть вбити, бо Микола II, який бажав спокійного життя, ніяких реформ не підтримував. І Столипін заповів поховати його, там, де його вб'ють.

Поховали його у Києві, в Києво-Печерській Лаврі. Там мені частенько довелося бувати. Вже журналісткою, коли я дізналася про діяння цієї людини, завжди вбирала занедбану могилу, клала біля пам'ятника квіти.

Через шість років після вбивства П. А. Столипіна сталася „жовтнева" революція, владу захопив Владімір Ленін, комуністичний ідеї „приватна власність" стала „ворогом №1". Було встановлено „військовий комунізм", – реквізовано абсолютно всі крамниці, де продавалися хліб, борошно, м'ясо, цукор тощо. Реквізувала нова влада і крамниці одягу, меблів, взуття, приватні їдальні, ресторани. Країна мертвіла. Націоналізовано було банки, і бідні люди, які по карбованцях відкладали на старість кошти, – стали жебраками. Стала жебрацькою і моя родина.

Країну охопив перший голодомор, певно, перший й у світі – голод 1920 року. Селян тоді ще радянська влада не зачіпала. І понесло міське населення на базари міняти свій скарб на продукти харчування.

У 1921 році радянський уряд отямився і запровадив НЕП – „нову економічну політику" – було дозволено відкривати дрібні крамнички, майстерні тощо. Це тривало до 1924 року, тобто до смерти Леніна. Є версія, в яку я абсолютно вірю, що Ленінові „допоміг" померти його наступник Йосиф Сталін – істота підла, малописьменна, деспотична... Сталін доклав чимало зусиль, щоб ліквідувати НЕП, – придушивши „непманів" непомірними податками.

Слід знати, що Сталін ненавидів Україну. У 30-ті роки він винищив сотні українських письменників – еліту нації, її гордість, її совість. Досі не підраховано, скільки мільйонів селян загинуло під час примусової колективізації, яка стала причиною голодомору 1932–1933 років. Мені, молодій журналістці, доводилося входити в села, де не було жодної живої людини, а собаки доїдали людські трупи...

Радянський уряд поділив мешканців села на три групи: куркулі, середняки та бідняки. До куркулів належали найбільш працьовиті, письменні, котрі мали добрі хати, худобу, вміли обробляти землю. Середняки – є середняки... А бідняками були нероби, п'яниці, гуляки. Основою радянської влади були саме бідняки. Навіть в гимні Комуністичної партії „Інтернаціоналі", співали:

„Ми наш, ми новий світ збудуєм –
Хто був нічим, той стане всім".

Хто годував державу – куркулів почали знищувати, спочатку податками.

До 1927 року, коли було прийнято рішення про колективізацію сільського господарства, в СРСР було 120 мільйонів мешканців, з яких 100 мільйонів селян. З них лише 1 мільйон куркульських господарств, 15 мільйонів середняцьких, решта – 8.5 мільйонів бідняцьких.

Початок 1930 року до колгоспів вступило 60 відсотків селянських господарств. Проте Сталіна це не задовольняло. Ще у листопаді 1929 року він опублікував у газеті „Правда", центральному комуністичному органі, статтю „Рік великого перелому", вимагаючи пришвидшити колективізацію.

Розкуркулювання селян тривало, їх позбавляли виборчих прав, і вони почали чинити опір. Основною силою в колгоспах були середняки, але місцева влада і їх, селян-трудівників, почали розкуркулювати, разом із куркулями відсилати до необжитих районів Сибіру.

Мені, тоді вже працівниці Державного видавництва України, 19-річній дівчині, доводилось бачити, як в тогочасній столиці України – Харкові, відправляли, наче арештантів, українських селян до Сибіру у вагонах без вікон. Дорогою більшість з них гинула від холоду та голоду. Серед них були і жінки.

Залишені без батьків дітки втікали до міст. Господи, ці безпритульні дітлахи буквально заполонили міста! Це був жах і велика проблема для країни.

Запам'ятався мені „добренько" той час. Я тоді вчилася в Харкові у початковій школі, поруч з будинком, де ми мешкали. Люта зима. Наша завідуюча школою, на обличчі якої я ніколи не бачила посмішки, вивела на вулицю всіх учнів-малятох по 8–10 років. Нам мали роздати по чверті фунта чорного гливкого хліба. У черзі стояло не менше ста малят. У мене на ногах були легенькі чобітки, і ноги одразу заклякли.

У ту мить, коли мені в руку тицьнули шматочок хліба, на вулиці з'явилася моя матуся, схвильована тим, що мене довго немає вдома. Побачивши цю чергу та дітлахів, які поспіхом ковтали хліб, матуся схопила мене, хліб віддала хлопчикові, який свій шматок з'їв та гірко плакав.

Відомо, де комуністична влада, – там голод і жебрацтво.

Софія Черняк,
Ленгорн, Пенсильванія

До 70-річчя Великого голоду в Україні

Прокляті роки

Мій дід, Іван Максимович Курилко, був заможний селянин. Як на той час, мав непогану освіту і старався, щоб його донька, а особливо син Корній, були належно освічені. Після його смерти, у двадцять другому році, господарство перебрав мій батько. Відчуваючи непевність часу та на пораду друзів, батько зрікається більшости землі, залишаючи лише те, що могли обробити власною сім'єю. Та це не врятувало від біди. На початку літа 1929 року нас розкуркулюють. Сім'я невелика: батько, мама, мій брат та я. Мені минуло шість років, брат був старший від мене на п'ять років. Те все, що дозволили забрати, вмістилося на невеликому возі. Нас перевезли на кінець хутора, до невеликої хатинки партійної активістки, а її поселили в нашій хаті. Літом я бігав до колишнього свого садка красти яблука.

Восени 1930 року мене записали до школи, яку відкрили в колишній нашій хаті. Та вже в жовтні нас перевозять за якихось двадцять кілометрів, до Дідової Долини, недалеко від залізничної станції Абазівка. Сюди звозять багато розкуркулених сімей і селять у великі хліви і стодоли недавно вивезених заможніх господарів. Звідси ми стали ходити до школи в Абазівку: брат до п'ятої, а я до першої кляси.

Батько, як і більшість дорослих чоловіків, шукав десь пристановища, щоб пізніше перевезти і нас. Коли одного разу несподівано з'явився, його заарештували. Мама почала носити харчі в Полтаву, до тюрми на Кобилянській вулиці.

Тим часом нас, півтора десятка сімей, перевозять до села Соломахівка і селять у двох хатах розкуркулених і кудись вивезених братів. В нашу половину хати упхнули п'ять сімей. Надходила зима, і хоч повернутись у хаті не було де, зате було тепло. Ми з братом продовжували ходити до школи, але більше ходили просити милостиню. Часто заходили в далекі села, де й ночували у добрих людей. Взимку отримали від батька листа з Архангельська. Писав, що вирубує дерева з льоду, що позамерзали в Північній Двині.

Мама продавала в Полтаві на базарі останні лахи, що ще якось затримались, і купувала щось з харчів. Часто вдирались до хати місцеві активісти і забирали все, що лише могли знайти. Жалітись не було кому. Всі розкуркулені втратили право голосу, і кожен, хто лише хотів, міг з них знущатись.

За декілька кілометрів від Соломахівки, у бік Полтави, також у розкуркуленій хаті, жила моя тітка Ялосовета, з трьома дітьми. Їх також розкуркулили, а чоловіка, Павла Ґерґеля і його батька, заслали на північ. З нею жила і моя бабуся, батькова мама. Весною 1933 року вони всі померли з голоду.

У багатьох селах, кругом станції Абазівки, у різних хатах і хлівах, жили сотні розкуркулених родин, переважно жінки і діти. Чоловіки або були позасилані, або десь тинялися по заробітках, уникаючи заслання. Ходили чутки, що усіх нас в невдовгому часі мають запхати у вагони і вивезти в Сибір або на далеку північ.

Тяжка була зима з 30-го на 31-ий рік, але якось пережили. Влітку один селянин забрав мене пасти корову. Брат Сергій також пас корови, за це нас годували. Восени ми знову пішли до школи. Знову ходили просити милостиню. Люди менше давали, бо те, що дістали з колгоспу, могло не вистачити самим. Але в голоді і холоді пережили і цю зиму: мама здала в торгсин останні золоті сережки та обручальний перстень, що якось ще збереглись, та декілька малих пакунків від батька з півночі урятували нам життя. Сергій і я таки закінчили – він шосту, а я другу кляси.

Літом 1932 року я знову пасу корову в другому недалекому селі. Одного дня до мене прийшов брат і сказав, щоб я збирався додому, бо завтра ми будемо їхати до батька на північ. Батько був вивезений на Волошку, 18 кілометрів від станції Коноша, що знаходиться на залізниці між Вологдою і Архангельськом.

Без особливих пригод доїхали до станції Коноша, якщо не рахувати, що сталося в Москві, на північному двірці. Сергій побачив надпис „Красний крєст", зайшовши всередину, запитав чи не могли б ми дістати харчову допомогу, їдемо до батька, який працює на півночі. Коли ж від мами дізналися, що її чоловік засланий на п'ять років, то сказали: „Врагам народа помощі нє дайом".

Від станції Коноша, від головної маґістралі, відходили дві залізниці: одна на схід, Вельська Вєтка, яка в той час будувалася і мала дійти до Вєльська, яких сто кілометрів від Коноші, друга на захід, Вєтка – Волошка, довжиною 18 кілометрів. Вздовж цих залізниць були розташовані табори, в яких працювали на лісоповалі засланці, переважно колишні заможні селяни з України.

Перший склад, або табір, був ліворуч кінця залізниці лісопункту Волошки. Спочатку батько вантажив лісоматеріяли, але через недостачу грамотних місцевих „сєверян", адміністрація лісопункту була змушена використовувати зсильних. Батька призначили комірником.

Лісопункт мав декілька таборів, які називалися складами. Перший, другий та восьмий склади були найбільші, кожен мав більше десятка величезних бараків для зсильних, конюшні, різні склади, бюрові помешкання. Це все було побудоване спецпереселенцями з України і Кубані, яких привезли сюди в кінці 20-их років зимою, викинули прямо на сніг, дали інструмент і наказали будувати бараки. Багато, особливо дітей, повмирало до весни. Знову і знову привозили сім'ї з України і Кубані, поки не закінчили будувати табори.

В тридцять другому році літом на лісопункті Волошки було коло трьох з половиною тисяч зісланих. 90 відсотків з України і Кубані, трохи татар з Криму, азербайджанців та інших мусулман-кавказців. Охорони не було ніякої. На весь лісопункт був лише один комендант з ГПУ, але люди не втікали. Куди втечеш? Кругом, на сотні кілометрів, тайга, документів ніяких, „сєверяни" натравлені на „хахлів": їм давали премії за зловлених втікачів. Якщо когось зловили, нещадно катували і розстрілювали. Але були випадки і щасливої втечі.

Праця на лісозаготівлях, особливо зимою, коли морози доходили до п'ятдесяти градусів, а сніги сягали до двох метрів, для мешканців півдня була непосильною. Медичної допомоги не було ніякої. Санітарні умови – гірших неможливо уявити. У бараках блощиці і воші заїдали людей. Злиденні харчі залежали від виконання норми, а норми праці були високі, особливо для колишніх хліборобів. Від голоду і холоду, непосильної праці люди мерли, як мухи, особливо зимою. Ще до тридцять другого року дехто діставав допомогу з України, то якось перебивався. Влітку було трохи легше: трохи грибів, диких ягід перебивали голод. Зате мільярди комарів не давали працювати і виконувати непосильні норми.

Час від часу прибували нові етапи, доповнюючих вимерлих. В однім з таких етапів, пізньої осені 1932 року, прибув і двоюрідний брат мого батька Корнія, Костянтин Максименко. Зима з тридцять другого на тридцять третій рік була надзвичайно сурова. Вимирали цілі бараки. В кінці зими на Волощі залишились, може, четверта частина з трьох з половиною тисяч в'язнів. У викопані ще з осени ями скидали померлих, і аж весною мали загорнути землею, а тому, що ям невистачало, то трупи стосами складали в порожніх бараках, бо зимою в замерзлому ґрунті неможливо було копати величезні ями, та й хто міг копати їх? Ті, що ще животіли, мусіли заготовляти лісоматеріял.

Хоч табори і поповнювалися новими в'язнями, але все ж людей не вистачало. Мабуть, з України вже не було кого вивозити. На початку зими 33-го в порожні бараки набирали хлопців і дівчат з довколишніх сіл.

Після холодної зими зсильних, що вижили, перевезли на Вельську Вєтку, де було декілька подібних лісопунктів, в яких також гинули безвинні українські люди. Від Вологди до Архенгельська подібних лісопунктів було безліч, а скільки загинуло в них безневинних жертв, ніколи не буде відомо. Мого батька і ще двох зсильних, Юрія Слоніцького і Нестора Стоянця, залишили працювати в канцелярії лісопункту, для кримінальної колонії, яку привезли на Волошку, де вони і працювали до закінчення реченця висилки в 1935 році. Після звільнення Слоніцький поїхав до рідного Чернігова, де через деякий час був заарештований і зісланий невідомо куди. Стоянець, відчувши, що в Україні йому загрожує новий арешт, повернувся працювати на північ.

Волошка. Осінь 1932 року. Маленький Юрко Курилко з батьком.

Мій батько зумів обдурити НКВД і уникнути арешту та нового висилення. В пашпорті, що він отримав на один рік, була графа: „На каком основанії біл видан паспорт". Приїхавши в Україну, в Донбас, він не зареєструвався в НКВД, як було приписано всім, хто відбув подібне заслання. Через рік, коли треба було обмінювати старий пашпорт на новий, він так витер той напис, що прочитати було неможливо. Дівчина, яка виписувала пашпорти, дійшовши до цієї графи, запитала: „На основі яких документів був виданий вам пашпорт?" „На основі метричної виписки", – відповів батько. Так вона і записала в новому пашпорті, який вже був дійсний на п'ять років.

В 1942 році ми повернулися до рідної Полтавщини, але з нами не було мого брата Сергія. В 41-му він закінчив у Луганську Педагогічний інститут, перед кінцевими іспитами був заарештований. Пізніше довідались, що він був засланий в Сибір на вісім років.

Наш хутір, як і всі подібні хутори, був перенесений до села Судієвки. По всій Україні з декількох малих колгоспів робили один великий. Щоб збирати податки, для бандитської комуністичної системи було легше мати справу з одним колгоспом, ніж з багатьма. Як і раніше: легше грабувати колгосп, ніж мати справу з кожним селянином зокрема.

Не багато розкуркулених повернулися у рідні місця, та й з тих, що не були розкуркулені, чимало вимерло в 33-му році. За підрахунками мого батька, наших родичів, близьких і далеких, за ті два роки, загинуло до сто п'ятдесят осіб! До Судієвки також повернувся один чоловік, з сім'єю якого, в селі Саламахівка, ми жили в одній хаті. Я пам'ятав його родину: молода дружина з трьочотирилітнім сином і старші батьки. Я запитав його, що сталося з ними. „Всі загинули в тридцять третьому, померли з голоду, а я врятувався на висельці, в Казахстані. Всі ті, що були в тих двох хатах в Саламахівці, загинули!". А їх було не менше, як шістдесят осіб! Мене дивує, що про ці і подібні табори смерти, в цій місцевості, я ніде не читав в діяспорній пресі, і не думаю, що в живих залишилось багато колишніх засланців. Я знав трьох людей на еміграції, останній з них помер восени 1997 року, на вісімдесят восьмому році життя, у Філядельфії.

Юрій Курилко,
Іст Гановер, Н. Дж.

Останні...

(Закінчення зі стор. 5)

належиться смертна кара? А фактично так воно сталося" (цитата з документальної книги „Нецензурний Стус", Тернопіль, 2002 р.).

–Отже, самогубство?

- Ні. Просто прийшли, оголосили і відвели його у карцер. Це звичайна справа: лежав на ліжку. Всі лежали, але ж за правилами „нє положєно". Якщо тебе треба покарати – заходять, а ти лежиш... У Кучіно таких причіпок було менше, ніж у Володимирі. Там вони іншим діставали. Це – шмон. На роботу йдеш – роздягають, знаючи, що нічого у тебе немає. Просто принижують. З роботи йдеш – роздягають...При цьому все дуже чемно – на „Ви". Це була дуже витончена форма знущання.

- Що передувало останньому виклику Василя Стуса „з речами"?

- Ну, між нами кажучи, він їх усіх вилаяв. Річ у тім, що перед тим стався прокол – листоноша сказала, що лист від сина є. А опер КҐБ говорить – ніякого листа немає. У той останній раз Стус їм усім дав, стояв біля дверей і страшно кричав! Від безсилля і злости він ставав просто лютим.

- Колишні політзеки згадують, що одного разу, коли Стуса вели з „ментовської" кімнати, він кричав на них: „Фашисти, фашисти!".

- Так, було таке. І коли його привели він, можливо, ще з півгодини кричав. Я сидів збоку, а він кричав до безтями. Втручатися було марно. Потім він зупинився і сам – ну, все, ну все...

- А як ви довідалися, що Василя не стало?

- Спочатку пішли чутки. А потім версії. Вони такими залишилися і до сьогоднішнього дня. Був один мент, якому ми трохи довіряли, тож він запевняв, що з камери Стус вийшов своїми ногами. Тобто нібито у нього був серцевий напад, але він своїми ногами вийшов із камери. Цей мент давав слово чести, що все так і було.

- Я знайомий з одним з ваших колишніх наглядачів, „контролерів", Іваном Кукушкіним...

- Так, пам'ятаю! Мерзятино!

- Вперше, коли ми побачились, я запитав Кукушкіна, а що ви знаєте про смерть Стуса, як він загинув? І він говорить таку фразу: "Ну, він, того, короче кажучи, повісився у робочій камері..."... У нас з Василем Овсієнком, коли ми це почули, був шок.

- Якщо така версія існує, то я, знаючи характер Стуса, можу дати своє пояснення. Василь у карцері відразу оголосив голодування. Проходить чотири дні, заходить мент і говорить – давай ложку і миску Стуса! Я подав... Відразу спало на думку: він зняв голодування. От, якщо це правда, знаючи Василя, тоді він, не простивши хвилинної слабкости, міг на себе накласти руки.

- Кукушкін присягається, що самогубство відбулося у робочій камері, поруч із двором для прогулянок, – мовляв, Стус повісився на трубі опалення.

- Якщо архіви не відкриють, так усе це таємницею і залишиться.

- Є ще одна версія. Що Стус, коли голодував, ослабшав настільки, що не втримав нари, які перед сном по команді наглядача опускали вниз. І важким, металевим кантом нари вдарили зека по голові.

- Є й така версія. Мовляв, хтось чув гуркіт. Я не думаю, що це можливо. Ослабшати до такої міри за кілька днів голодування не можна. Я тримав голодування по десять днів і, як кажуть, козлом стрибав. Оскільки ми точно не знаємо, коли наступила смерть, вимога віддати ложку і миску могла бути й формою обману...

Латиський націоналіст Гуннар Астра, що у ті дні працював на кухні Кучинської зони, одержав від начальства наказ підготувати триденну пайку хліба. Начебто когось із ув'язнених мали взяти на етап. Але за хлібом так ніхто і не прийшов... Думаю, що це була ще одна спроба відтягнути оприлюднення факту смерти Василя Стуса. А Овсієнко пригадав, що у ніч з четвертого на п'яте вересня у коридорі бараку чулося підозріле шурудіння наглядачів. Очевидно, вночі жандарми виносили з карцеру тіло поета...

* * *

П'ять років тому зусиллями ентузіястів, істориків і правозахисників, на території й у бараках „зони смерти" створено унікальний меморіяльно-музейний комплекс. А всього п'ятнадцять років тому, до самого кінця 1987 року, це був острівець „Архіпелагу ГУЛаг", на якому всесвітньо відомі дисиденти, діти різних народів – від Вірменії до Естонії, „карались, мучились, але не каялись".

Вахтанг Кіпіані,
Київ – Москва

ГОЛОВНА ПЛАСТОВА БУЛАВА

З подякою потверджує наступні вплати на потреби Пласту в Україні й інших краях, де організується Пласт.

Список ч. 24 за час від 1 липня 2002 р. до 31 грудня 2002 р.

5,700 дол. Ярослава Рубель;
2,000 Володимир і Ліда Базарки;
1,000 Фундація Побратимів;
500 Юрій Трухлий (на пластову станицю в Ужгороді);
140 Іван Дитюк;
100 Андрій і Люба Маринюки;
по 50 Борис і Уляна Глинські, Микола і Оксана Коропецькі;
30 Іван і Катерина Яремки.

Датки на фонд ЮМПЗ, пластову домівку в Києві та перепоховання Дрота

1,000 дол. Марта Перейма;
по 100 Богдан Ґуран, Осередок Праці УПС, Баффало;
50 Роман і Мотря Слоневські;
по 25 Остап і Віра Винники, Ірена Вольфе.

Датки на розбудову Пласту на нових теренах та деклярація тої самої суми впродовж 5 років **„Фонд Начального Пластуна"**

по 500 дол. Юрій Павлічко, Василь Сосяк;
Can. 200 Софія Петрашко;
по Can. 100 Богдан і Олена Мацїви, Галина Микитович, Дмитро Плавюк, Зоя Ронїш;
по Can. 50 Надія Винницька, Ярослав Кобилецький, Марта Маєр, Василь і Стефанія Меренюки, Василія Микитюк, Богданна Мончак, Юрій Мончак, О. Надяк, Орест Павлів;
Can. 20 Іван Хохлач.

Датки на розбудову Пласту на нових теренах „Фонд Начального Пластуна"

6,000 дол. Роман Волчук;
по 100 Семко Ришитівський, Олег і Таня Склепковичі;
50 Мирослава Савчак.

Датки на видавничий фонд *Пластового Шляху*

по 100 дол. Дмитро Косович, Галина Кохановська;
Can. 50 Петро Саварин;
10 Мотря Мілянич.

В пам'ять св. п. Марти Благої

50 дол. Любомир і Анна Ґалуги;
25 Іван і Наталка Олексини.

В пам'ять бл. п. д-ра Володимира Боднара

100 дол. Ростик і Катя Довбенки;
Can. 100 Богдан і Олена Мацїви;
по 50 Ігор і Люба Мичковські, Евген і Ліда Небеші, Орися Панасюк, Марта Перейма, Тетяна Сілецька;
по 40 Стефа Король, Гліб і Люба Мойсеєнки;
35 Христина Раковська;
по 30 Мирослава Гук, Володимира Кавка;
по 25 Софія Геврик, Микола і Дзвінка Голіяни, Зірка Грабач, Роман Грабець, Ярослав і Марта Грушкевичі, Андрій і Ліда Демянчуки, Григорій і Анна Завадівські, Дзвінка Захарчук, Василь і Оля Ільчишини, Оксана Комановська, Наталія Коропецька, Петро і Марія Лещишини, Франко і Віра Моллс, Віктор і Арета Надозірні, родина Палка-Заперник, Віра Пестик, Ірена Пік, Ігор Руденський, Нестор і Таня Фарміги, Курінь УПС „Перші Стежі";
по 20 Люба Білинська, Джеймс і Надя Боєяс, Осип Врублівський, Ярослав Говикович, Богдан і Марта Ковч, Марта Кравс, Ярослава Кришталович, Мирослава Сопка, Орест і Настя Стецики, родина Тимош;
15 Андрій і Рената Гарматії;
10 Марія Гірняк.

В пам'ять бл. п. Ігоря Боднара

50 дол. Богдан і Ліда Крамарчуки.

В пам'ять бл. п. Зеновія Боднарчука

по 50 дол. Мирон і Уляна Бабюки, Христина Гошовська, Богдан і Ліда Крамарчуки, Андрій і Ярa Літоші, Нестор і Уляна Томичі;
40 Степан Матковський;
30 Святослав і Надія Цибрухи;
по 25 Христина Ковч, Катерина Лялька, Christian і Dorothy Reider, Ігор Руденський;
по 20 Любомир і Любомира Білики, Тарас Йоник, Олег і Марія Крамарчуки, Петро і Марія Лещишини, Оксана Лонкевич, Тарас і Рома Шоти.

В пам'ять бл. п. Марії Боднарчук

50 дол. Богдан і Ліда Крамарчуки;
по 25 Мирон і Уляна Бабюки, Christian і Dorothy Reider, Ігор Руденський;
по 20 Любомир і Любомира Білики, Петро і Христина Дзюби, Люба Домбчевська;
10 Тарас і Зоя Йоники.

В пам'ять бл. п. Емілії Василишин

25,000 дол. Роман і Володимира Василишини.

В пам'ять бл. п. Дарії Ґовикович

20 дол. Богдан і Марта Ковчі.

В пам'ять св. п. Параскевії Ґной

50 дол. Ольга Іваськів;
по 25 Юрій і Авра Слюсарчуки, Олександра Юзенів, Марта Ярош.

В пам'ять бл. п. Ярусі Косович

150 дол. Юрій Темницький.

В пам'ять св. п. Іванни Коць

100 дол. Осип Данко.

В пам'ять бл. п. мгр Ліди Лемішки

100 дол. Пластова Група Балтимор.

В пам'ять бл. п. Дуди Мудрик-Демків

25 дол. Рута Галібей.

В пам'ять св. п. пл. сен. Марії Мудрик

25 дол. Рута Галібей.

В пам'ять св. п. Івана Турченюка

125 дол. Богдан і Христина Турченюки;
по 50 Володимира Кавка, Богдан Одежинський;
25 Курінь Буриверхи.

В пам'ять бл. п. Стефанії Цегельської

по 20 дол. Люба Мичковська, Юрій Мичковський.

Спростування: В останньому списку жертводавців не зазначено, що даток 195 дол. Мотрії Мілянич був призначений на ЮМПЗ – 2002.

ПОТРЕБА ВСЕ ЩЕ ІСНУЄ!

Звертаємося до Пластунів та Приятелів Пласту складати пожертви на потреби дальшого розвитку Пласту в Україні. Ваш даток уможливить поширити пластову працю виховання молодих громадян України в традиціях національної свідомости та відданости своєму народові. Тим ми забезпечуємо майбутнє і незалежність Української Держави.

Просимо виставляти чеки на Plast Conference, Inc. та слати до:

Plast Conference, Inc.
c/o Dr. George Slusarczuk
67 Bayberry Drive, Monroe, NY 10950-5607
Тел.: 8/кй45-782-0977

Всі датки на „Пласт в Україні" можна відтягати від податку.

ГОЛОВНА ПЛАСТОВА БУЛАВА

НОВИНИ ЛІТЕРАТУРИ І МИСТЕЦТВА

Вечір і день успіху Ольги Романко і Олега Чмира

НЮАРК, Н. Дж. - 21 і 23 лютого театр „New Jersey State Opera" показав у концертній залі Нюарку „New Jersey Performing Arts Center" дві одноактові опери - „Сільська честь" Масіні та „Паяци" Леонкавало. В обох співала сопрано Ольга Романко, в другій - баритон Олег Чмир.

Цікава історія об'єднує обидві опери. У 1889 році італійський видавець Сонзоньо оголосив конкурс на одноактову оперу, на який надійшло 73 твори. Три з них було визнано кращими, і серед них - „Сільська честь" Масіні. Дві інші давно забуті. На конкурс надійшла також опера вчителя музики Р. Леонкавало „Паяци", але її відхилили, оскільки вона мала два акти. Усе ж цю оперу з успіхом поставили у Міляні, після чого композитор став славним, а опера досі йде у театрах. Поява цих опер ознаменувала зміну оперного репертуару взагалі, оскільки вони започаткували перехід від містики, романтизму до опер на теми з реального життя. В основу „Паяців", між іншим, покладено дійсний випадок.

Олег Чмир співав у цій опері ролю сільського парубка Сильвіо. На Великдень до його села приїхав мандрівний театр, і Сильвіо закохався в дружину керівника трупи Неду (Ольга Романко). Але клови Тоніо (Зігмунд Кован) підслухав розмову закоханих про втечу з театру і доповів усе чоловікові (Манріко Тедеші). Увечорі, під час вистави мандрівної трупи, грали п'єсу, сюжет якої дуже нагадував події з життя цих артистів, і Паяц - ревнивий чоловік Неди - так розлютився, що виникла загроза для життя Неди-Коломбіни. Вона безуспішно намагалася нагадати чоловікові, що вони на сцені грають п'єсу і він мав би схаменутися. Але Паяц вдарив її ножем. Сильвіо кинувся зі залі рятувати кохану, але теж загинув.

Зліва: Олег Чмир, Альфредо Сіліпіні і Манріко Тедеші

Ольга Романко, Манріко Тедеші, Зігмунд Кован були на провідних ролях і в опері „Сільська честь".

Колись Ольга Романко і Олег Чмир вчилися разом, а тепер знову зустрілися на американській сцені. За роки професійної кар'єри Олег Чмир співав у театрах і концертних залях Росії і США, Франції і Німеччини, Данії і Норвегії, Еспанії і Польщі. Ольга Романко виступала на сценах Москви і Гамбурґу, Туріну і Мехіко Сиіти, Буенос- Айресу і Відня. Тепер вони співають у оперному театрі штату Нью-Джерзі. Прикметно, що й їхні імена мають спільне походження від варязького імені Хельга - „святий".

Ольга Романко і Олег Чмир в опері „Паяци"

Дві вистави на головній сцені Нюарку були успішними, залі виповнені і оплески - тривалі. Приємно було зауважити серед шанувальників оперного театру також численних представників української спільноти. Під час обміну враженнями після вистави вони відзначили високий рівень майстерности хору і оркестри театру (дириґент Альфредо Сіліпіні). У масових сценах опер на сцені були також численні підлітки і діти, які відтворювали молодше покоління італійських селян. Це теж було ознакою доброї майбутности театру.

Левко Хмельковський

Музичні інструменти для України

ВАШІНҐТОН. - Організована у 1994 році фундація „The Washington Group Cultural Fund" (директор Лариса Кортней) сприяє розвиткові української культури. Тільки за останні роки за її підтримки відбулися концерти Одеської філармонічної оркестри, піяніста Володимира Винницького, оперної солістки Оксани Кровицької, Українського хору бандуристів з головним солістом Юліяном Китастим, переможців конкурсу піяністів ім. В. Горовиця та інших.

Всі ці концерти відбувалися у престижних залях Вашінґтону та Арлінґтону: Кеннеді-центрі, Бібліотеці Конґресу, відомому ліцеї „George Mason University", посольствах України та Франції. Завдяки серії концертів, які відбулись від жовтня 2000 до квітня 2001 року з ініціятиви Христини Соневицької, члена фундації, та на прохання Львівської консерваторії комітет фундації виділив фонди на придбання музичного інструменту - мерімби марки „Selmer", який перевезено до Львова.

4 лютого Христина Соневицька дістала листа від Мирона Кушніра, проректора Музичної академії ім. Миколи Лисенка, у якому повідомлялося, що студенти вже мають нагоду насолоджуватися рідкісним тембром мерімби, виконуючи на новому інструменті ті твори, про які давніше могли тільки мріяти. Це - єдиний в Україні інструмент такої кляси.

Музиканти, які проживають чи навчаються у США, дали благодійні концерти і відмовились від гонорарів, щоб допомогти у придбанні інструменту. Цей чин здійснили Володимир Винницький (фортепіяно), Ігор Лещищин та ще сім виконавців з „Washington Opera Orchestra", що виступили разом з ним, Соломія Івахів, студентка престижної школи „Curtis Institute of Music" у Філядельфії і Львівської консерваторії, Христина Анум Дурсо (піяністка-студентка з Одеси при „Curtis Institute of Music"), Наталія Хома (челістка), Анна Бачинська (сопрано), Роман Цимбала (тенор), Алла Куцевич, Людмила Грабовська (бандуристки з ансамблю „Лісова пісня"), Оксана Кровицька (оперна співачка з „New York City Opera"). Один з концертів відбувся також за ініціятивою гобоїстки при оркестрі „Pershing's Own" і професора „George Mason University" Лори Беркшаєр Бравн, в якому виступила група „Louisiana Swam Romp" з провідним тромбоністом Гері Вотерсом та його ансамблем.

Отримати інструмент фірми „Selmer" - це велика нагода. Ім'я Патрика Селмера, президента у третьому поколінні всесвітньо відомої фірми „Селмер" (Франція), відоме в Україні. Його відвідання України у 1999 та 2000 роках були дійсно подією. Тоді відбувся в Києві Всеукраїнський відкритий конкурс клярнетистів „Селмер - Париж" та Міжнародний конкурс саксофоністів.

Я перебувала у 2000 році в Києві на конкурсі саксофоністів і мала розмову з Патриком Селмером. Він сказав тоді: „Я щасливий бути в Києві і мати змогу зустрітися з чудовою спільнотою музикантів. Як виробники музичних інструментів з 1885 року, ми ставимо собі за мету випустити якнайкращі інструменти та постійно сприяти розвиткові музичного життя на плянеті". Після конкурсу у Києві Патрик Селмер подарував переможцям - молодим українським музикантам (один з них - Олексій Манович, студент Київської консерваторії і водночас студент музичного коледжу Берклі у Бостоні) саксофони марки „Selmer".

Але повернемось до акцій фундації „TWGCF", заклик якої до громади про допомогу Україні також приніс гарні результати, бо було подаровано скрипки для Департменту етномузикології, експедиції котрого записують в Україні тих народних скрипалів, які живуть в глухих закутках, у віддалених селах. Цей подарунок надійшов від Євгена Яросевича. Незабаром до Львівської консерваторії буде надіслана чудова тромпета, яку подарував Креґ Тернер. Великий меценат Роман Матц переслав 20 студентських скрипок для музичного училища і консерваторії у Львові, ще 20 скрипок загальною вартістю 20 тисяч долярів було подаровано на XII „Київ-мюзік-фесті". На заключному концерті фестивалю директор фестивалю Іван Карабиць урочисто передав ці інструменти від всесвітньо відомої фірми „RDM" - американців українського походження Романа та Дмитра Матців Київському вищому музичному училищу ім. Р. Глієра.

Музичний міст, збудований за ініціятивою „TWGCF" в останні роки, все більше зміцнює міжконтинентальні зв'язки.

Наталія Степаненко-Реймонд

Вшанували пам'ять Тараса Шевченка

БЕРЛІН. - Напередодні Шевченківських днів у Посольстві України у ФРН вшанували пам'ять Кобзаря. 18 лютого тут відбувся святковий вечір, присвячений 189-ій річниці від дня народження Тараса Шевченка. У ньому взяли участь славісти, діячі культурних і мистецьких кіл Німеччини, члени німецько-українських товариств, представники діяспори, журналісти.

У вітальному слові радник посольства з питань культури, Народна артистка України Лариса Хоролець сказала, що в Україні поети відіграють значно більшу ролю у політичному житті країни, ніж на Заході. Часто вони стають пророками, як це було з Т.Шевченком: ще в середині XIX сторіччя він стверджував, що Україна здобуде незалежність.

Український тенор Василь Пасенюк виконав пісні на поезії поета. Вірші поета німецькою та українською мовами читали Л. Хоролець та діти українців, які живуть у ФРН.

УНІАН

НОВІ ВИДАННЯ

Історичні романи С. Фостуна

Минулого року в Україні відзначили літературний вклад Святомира Фостуна в українське письменство спеціяльною книжкою П. Сороки „Святомир Фостун – літературний портрет" (2002).

Автор книжки ставить історичні романи Святомира Фостуна в ряд таких повістярів діяспори, як Юрій Косач, Василь Чапленко, Віктор Петров, Василь Барка, Леонід Полтава, Р. Володимир та ін. Важливість літератури цього типу, твореної в еміґрації, у тому, що в ній, попри загальне історичне західнє тло, ще й домінує відсутність російської більшовицької орієнтації, насаджуваної в радянські часи в Україні.

Д-р Святомир Фостун, довголітній редактор тижневика „Українська думка" та військовознавчого журналу „Сурмач" в Англії, веде там уже довгі роки помітну громадську і журналістичну працю, важливу для української громади.

Тижневик „Українська думка", що розходиться по всіх центрах західньої української діяспори, пишається його статтями та передовицями на теми філософії, соціології, історії, релігії. За його досліди українського церковного життя й розвідку „50-річчя УАПЦ" (1974 р.), Національна Академія Наук України включила його в число почесних співробітників відділення релігієзнавства Інституту філософії. У ряди своїх членів в Україні прийняли його Спілка журналістів України, Спілка офіцерів України та Національна Спілка письменників України. Ця остання – за його історичні романи, які публікувалися в діяспорі, а тепер перевидаються в Україні.

Тематика історичних повістей С. Фостуна заслуговує на увагу. Вони заторкують критичні події в нашій історії, про які треба пам'ятати. „Над Галичем гримить" (1973, 1999) – про Ярослава Осьмомисла, його подвиги, розширення його держави до Дунаю, але також і його боротьбу з боярами. Не поминено там і складних родинних справ князя Осьмомисла – відчужености від дружини Ольґи зі Суздаля та палкого кохання до місцевої галичанки Настасі. „Звідуни степових когорт" (1972) – про Богдана Хмельницького та його 'пригоди' з 2,600 козаками, які воювали у Західній Европі під час тридцятилітньої війни, що продовжувалась від 1618 до 1648 року; „Нас розсудить Бог" (1985) – про лівобережного гетьмана України,Павла Полуботка, який з рамени козацької старшини звернувся до царського уряду Петра І з петицією, щоб скасувати заборону виборів гетьмана і не ліквідувати Малоросійську колеґію. Полуботка за це звинувачено в сепаратизмі і, за наказом царя, ув'язнено в Петропавлівській фортеці, де гетьман помер у 1724 році; „Плем'я непокірних" (1971), що вийшло в Україні п. з. „Вогонь з Холодного Яру" в 1996 року – про рух декабристів в Україні, що разом з Товариством Об'єднаних Слов'ян підняли повстання в 1726 році, щоб добитись республіканського правління на федеративних основах, де Україна мала б принайменше автономію, яку сильно проповідувало Т-во Об'єднаних слов'ян.

Царський уряд жорстоко покарав усіх провідників південного (українського) зриву: Пестеля, Каховського, Муравйова-Апостола, Бестужева-Рюміна, яких, для відстрашення інших, повісили, а 121 вояка заслано до Сибіру, багато інших покарано „шпіцрутенами", де воякові-повстанцеві приходилось роздягнутому бігти між рядами карателів, які били його довгими прутами.

До історичних творів Св. Фостуна слід зачислити також повість „Шляхами смерти" (1978 р.), присвячену „усім тим українцям-воякам, котрі, ідучи шляхами смерти... в Другій світовій війні, зберегли в своїх серцях любов і вірність Україні". Прикладним у ній є герой твору Олег Вишневий, який проходить Дантовими колами земного пекла заради своєї знедоленої вітчизни. Він кладе на її вівтар усе – свою молодість, спокій, особисте щастя і навіть життя.

Герої історичних повістей Святомира Фостуна служитимуть прикладом для виховування молодої ґенерації незалежної Української держави.

Д-р Б. Чопик

ЕКЗЕКУТИВНИЙ КОМІТЕТ УНСОЮЗУ ПОВІДОМЛЯЄ

РІЧНІ ЗБОРИ ОКРУГ ВІДБУДУТЬСЯ

Округа	Місце проведення зборів Адреса	Дата	Година	Управа Округи
КОННЕКТИКАТ	УКЦ св. Михаїла 569 George St. New Haven, CT	3/15/03	1:30	Ігор І. Гайда Мирон Кузьо Степан Тарасюк Тарас Сливінський
МОНТРЕАЛЬ	Конгрес Українців Канади 3244 Beaubien E. Rsmt. Montreal	3/15/03	2:00	Текля Мороз Олександра Дольницька Сергій Джула
ЦЕНТРАЛЬНОГО НЬЮ ДЖЕРЗІ	Церква св. Михаїла 1700 Brooks Blvd. Manville, NJ	3/15/03	1:00	Михайло Захарко Іван Кушнір Стефан Захарко
НЬЮ-ЙОРК	Приміщення „Самопомочі" 98 Second Ave. New York, NY	3/21/03	6:00	Варка Бачинська Надія Савчук Юрій Костів Мотря Мілянич Іван Хома Йосип Лисогір, Василь Лучків
ПІТТСБУРГ	Український Клюб 2152 Sheffield Rd. Aliquippa, PA	3/22/03	12:00	Микола Дяківський Осип Полатайко Слава Комічак Ілля Матіяш
ОЛБАНІ	Український Клюб 402 25th St. Watervliet, NY	3/29/03	2:00	Микола Філь Володимир Літинський Володимир Кривулич Павло Шевчук Стефанія Гаврилюк
РОЧЕСТЕР	Школа св. Йосафата 940 E. Ridge Rd. Rochester, NY	3/29/03	1:30	Христина Дзюба Юрій Малаховський Марія Сверида Петро Дзюба
БАЛТИМОР	Помісна католицька церква св. Тройці 16631 New Hampshire Ave. Silver Spring, MD	3/30/03	2:00	Марта Лиско, 1-ий заст. предсідника УНС Євген Іванців, 2-ий заст. предсідника УНС Павло Фенчак Павло Г. Фенчак
СИРАКЮЗИ	Церква св. Івана Хрестителя 207 Tompkins St. Syracuse, NY	3/30/03	2:30	Д-р Іван Гвозда Микола Велич Микола Кривий

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

НЕДІЛЯ, 16 БЕРЕЗНЯ 2003 р.

New Haven, CT. Річні збори 414 відділу відбудуться о год. 12-ій пол., в залі української католицької церкви св. Михаїла при 583 George St. New Haven, CT. Просимо всіх членів прибути на збори.

Марія Антонишин, голова (203) 795-6959
Ґльорія Горбатий, секретар (203) 269-5909

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

СУБОТА, 8 БЕРЕЗНЯ 2003 р.

Джерзі Сіті, Н.Дж. Річні загальні збори 269 відділу УНСоюзу відбудуться о год. 3-ій по пол. за адресою: 100 Montgomery St. # 18-M Jersey City, NJ 07302. Запрошуємо всіх членів відділу взяти участь у зборах.

Секретар відділу
В. Каплун

СПОРТ

Фігурне ковзання

У російському Санкт-Петербурзі 2 березня завершився фінал „Гран-прі" з фігурного ковзання, у якому у двох видах програми виступали представники України.

Кращий результат українці показали в танцях, де дует Олена Грушина – Руслан Гончаров посів 4-те місце. П'ятою у змаганні жінок стала українка Олена Ляшенко. Три перші нагороди з чотирьох видів програми здобули росіяни: танці (Ірина Лобачова-Ілля Авербух), чоловіки (Євген Плющенко), пари (Тетяна Тотьямініна-Максим Маріні). Серед жінок кращою виявилась Саша Коен (США).

Футбол

На засіданні ради Професійної футбольної ліги України 26 лютого прийнято рішення про встановлення квоти на кількість легіонерів у командах першої ліги, починаючи з наступного сезону. Тепер на полі у складі однієї команди одночасно не зможуть знаходитися більше п'яти чужоземців.

Що стосується легіонерів у командах другого дивізіону. Якщо раніш колективи другої ліги взагалі не мали права виставляти на матч чужоземних футболістів, то, починаючи зі сезону 2003-2004 року, вони зможуть заявляти на гру двох таких гравців.

Легка атлетика

47-річна українка Тетяна Позднякова 2 березня перемогла у 18-му міжнародному маратоні, який традиційно відбувається у Лос-Анджелесі (США). Час українки – 2.29.40. Другою фінішувала росіянка Людмила Корчагіна, яка відстала від Т. Позднякової майже на 40 секунд.

Біятлон

На першості Европи в італійському Форні-Авольтрі, яка закінчилася 2 березня, українські біятлоністи здобули три золоті нагороди та одну срібну – це найкращий результат серед всіх команд учасників. Найбільший внесок до скарбнички збірної України внесла чоловіча команда, якій не було рівних на трьох відстанях.

У змаганні жінок єдину медалю виборола Олена Петрова, яка була другою у перегонах на 15 км індивідуальним стилем.

У заключний день чемпіонату, коли розігрувалися нагороди в естафеті, обидві збірні України, на жаль, залишилися без нагород. Чоловіча команда в естафеті 4x7.5 км фінішувала на 5-му місці, а жінки були четвертими на ділянці 4x6 км. Кращими серед українців були Олексій Коробейніков, Андрій Дериземля, Олександер Біланенко, Олена Петрова.

Члени збірної команди України з біятлону, що завоювали на чемпіонаті Европи золоті медалі (зліва): Андрій Дериземля, Олександер Білоненко й Олексій Коробейників під час вшанування спортсменів у банку „Аваль" в Києві 4 березня ц. р. *Фото УНІАН*

Шахи

Гарі Каспаров (Росія) 28 лютого переміг у 5-му турі супертурніру в еспанському Лінаресі чемпіона світу ФІДЕ Руслана Пономарьова. Р. Пономарьов, який грав чорними, здався на 44-му ході. У шостому колі грали Вальєхо - Каспаров, Ананд - Леко, Крамник - Раджабов. Пономарьов відпочивав. В останній партії сьомого туру Руслан Пономарьов здобув першу перемогу у грі проти місцевого шахіста Франсиско Вальєхо. У 9-му турі Р. Пономарьов 4 березня грав з Володимиром Крамником, але не зумів взяти реванш за поразку у першому колі від В. Крамника, і зіграв унічию. У червні 2003 року Пономарьов зустрінеться з Каспаровим у півфіналі змагань за звання чемпіона світу.

Теніс

Найвідоміший український тенісист Андрій Медведєв оголосив про припинення виступів у професійному тенісі через травми, які переслідували його останнім часом. У своїй професійній кар'єрі, яку А. Медведєв розпочав у 1991 році, він був переможцем 11 турнірів, учасником фіналу чемпіонату світу. А. Медведєв призначений генеральним секретарем Федерації тенісу України.

Бокс

Український боксер Олександер Гуров 2 березня не використав свій шанс стати чемпіоном світу за версією „WBA" у вазі до 86 кг, поступившись володарю цього титулу французові Жанові Мормеку.

Американський боксер Рой Джонс-молодший, який 2 березня став чемпіона світом у супервважкій вазі, може вийти на бій проти українця Віталія Кличка.

Кращі спортовці України

Президент України Л. Кучма встановив стипендії для кращих спортовців і тренерів („Свобода", ч. 7), які за цим заходом визнані кращими в Україні. Подаємо їх прізвища зі зазначенням видів спорту.

Плавання: Амшенікова Ірина, Лисогір Олег, Волинець Олександер, Клочкова Яна.

Легка атлетика: Білоног Юрій, Лукашевич Олексій.

Стрибки у воду: Володьков Роман, Захаров Антон,

Важка атлетика: Готфрід Денис, Зінов'єва Олена, Скакун Наталія, Удачин Артем.

Джудо: Греков Валентин.

Біятлон: Дериземля Андрій.

Велоспорт: Дюдя Володимир, Загородній Володимир, Кононенко Роман, Попков Віталій.

Вільна боротьба: Захарук Олександер, Лазареєва Тетяна, Сиротін Володимир, Тасоєв Вадим, Тедеєв Ельбрус.

Стрільба: Кальниш Наталія, Костевич Олена.

Гімнастика спортивна: Кваша Олена, Ярoцька Ірина.

Бокс: Машкін Олег.

16 березня: річні збори „Тризуба"

Український спортовий осередок „Тризуб" проводить свої 54-ті загальні збори 16 березня 2003 року. Збори відбудуться у домівці „Тризуба" в Горшемі, Па. На зборах будуть обговорені нові, важливі проєкти, передбачається вибір нової управи.

Членів Товариства просимо вирівняти вкладки перед зборами або в часі зборів. Початок зборів о 2-ій год. по полудні. Після зборів – товариська зустріч при перекусці. Тел.: (610) 868-1400).

Євген Луців, президент

Лещетарська прогулька Товариства „Черник"

Цьогорічна лещетарська прогулянка Українського спортового товариства „Черник" до Бойн Гайлендс, що на півночі Мишигену, тривала від 7 до 9 лютого. В прогулянці брало участь близько 200 осіб. Крім цієї групи, організованої спортовим клюбом, близько 50 осіб приїхали приватно, щоб бути разом зі своїми приятелями.

Погода була дуже добра, багато снігу. Пам'ятною подією прогулянки став спільний полуденок 8 лютого, назовні, недалеко від головного будинку, приготовлений клюбом. Після цілого дня на лещатах відбулася зустріч у басейні, який міститься назовні, але був наповнений майже гарячою водою.

Прогулянка завершилася спільною знимкою перед головним будинком курорту. Леся Лаврин, яка займається організацією прогулянки вже 26 років, замовила проведення наступної прогулянки на початок лютого 2004 року – на 200 осіб.

Олександер Серафин

Пожертви на розвиток спорту в Україні просимо надсилати до УСЦАК на адресу: 680 Sandford Avenue, Newark, NJ 07106.

UTS Ukrainian Travel Service

UKRAINIAN TRAVEL SERVICE
VISIT UKRAINE

Ексклюзивні тури в Україну

Наші тури – це цікаві маршрути, смачна їжа та чудові українські вина, розміщення в готелях вищої кляси, високоякісний транспорт, чудові фолкьорні розважальні програми, професійні екскурсоводи протягом всього маршруту – все, що Вам потрібно для незабутньої подорожі до України.

Київ, Львів, Чернігів, Ужгород, Мукачів, Тернопіль, Чернівці, Коломия, Кримський півострів та багато інших міст чекають на Вас!

Хочете отримати знижку – зберіть свою групу з 10 або більше осіб.

Tel/fax: 1(650) 871-1769 • www.visitukraine.info • info@visitukraine.info

UKRAINE 2003

INDEPENCENCE I
LIVIV/Iv. Frankivsk
YAREMCHE/Kolomyia
Khotyn/Kam. Podilskyj
YALTA/Symferopil
Bakhchisaraj
KYIV/Kaniv
Perejaslav Khmelnytskyj
CHERNIHIV
Aug. 12-26 .... $2950
15 days .... 450 s/sup

DIBROVA
LIVIV-YALTA-Symferopil
Bakhchisaraj
KYIV/Chernihiv
Pereyaslav-Khmelnytskyj
June 3-13 .... $2350
Sep. 16-26 .... 350 s/sup
11 days

PYSANKA
LVIV
Iv. Frankivsk/Yaremche
CHERNIVTSI/Kolomyja
KYIV/Kaniv
June 15-27 .... $2450
13 days .... 400 s/sup

SOLOVEJKO
LVIV/Iv. Frankivsk
YAREMCHE/Kolomyia
KHOTYN/Kam. Podilskyj
YALTA/Symferopil
Bakhchisaraj/KYIV/Kaniv
Perejaslav Khmelnytskyj
CHERNIHIV
July 1-15 .... $2950
15 days .... 350 s/sup

POLONYNA
ODESA/Kherson
YALTA/Symferopil
Bakhchisaraj
KYIV/Kaniv
POLTAVA/Ophisnia
CHERNIHIV
July 25 - Aug. 7 ...... $2550
14 days .... 400 s/sup

INDEPENCENCE II
KYIV
POLTAVA
YALTA/Bakhchisaraj
Symferopil
CHERNIHIV
Aug. 19-30 .... $2450
12 days .... 350 s/sup

CHUMAKY
KYIV/Kaniv
POLTAVA/Reshetylivka
Zaporizzhia/Kherson
Symferopil/Bakhchisaraj
YALTA/ODESA
Sep. 5-16 .... $2650
12 days .... 350 s/sup

PLEASE CALL FOR TOUR BROCHURE: 1-800-487-5324

ALL ABOVE TOURS CAN BE ADJUSTED TO MEET YOUR NEEDS
We offer you the flexibility of extending your days, combining family visits with partial tours or simply joining tours at a later date. Prices will be adjusted accordingly.

LOWEST Airfares From JFK-KYIV

$450+tax	$580+tax	$680+tax	$860+tax
1/01-3/31	4/1-5/31	6/01-6/13	6/13-9/14

Taxes between $70.00 - $105.00

Diaspora 1914 Pine St. Philadelphia, PA 19103 **215-732-3732** **1-800-487-5324**

ЗМІНА АДРЕСИ

❑ „Свобода“ ❑ „The Ukrainian Weekly“

СТАРА АДРЕСА:

Число Відділу (якщо член УНС) ....

Ім'я і прізвище ....

Адреса ....

....

НОВА АДРЕСА:

Ім'я і прізвище ....

Адреса ....

....

Зголошення присилати до:
Svoboda/The Ukrainian Weekly
P.O.Box 280, Parsippany, NJ 07054

На зміну адреси проситься долучити $1.00
ПЕРЕВЕДЕННЯ ЗМІНИ АДРЕСИ ТРИВАЄ 1-2 ТИЖНІ

ДОРОГІ ЗЕМЛЯКИ! ХОЧЕТЕ МАТИ СПОКІЙНУ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕНУ СТАРІСТЬ — ВСТУПІТЬ В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ!

DUNWOODIE TRAVEL BUREAU LTD.

800-550-4334 914-969-4200

771-A Yonkers Ave., Yonkers, NY 10704 FAX 914-969-2108 e-mail: dunwooditvl@aol.com

Повідомляємо, що ми офіційно репрезентуємо нову Українську летунську лінію Аеросвіт, їх маршрути Нью-Йорк – Київ. З днем 30 березня, рейси відбуватимуться в п'ятниці і неділі, а в липні додатково у вівтірки і четверги.

Подаємо до відома, що наша фірма продає квитки по цінах:

Ціни на Аеросвіт	Київ(обі ст./одну ст.)	Львів/Одеса*
30 березня – 15 квітня	$450/$330	$550/$405
1 квітня – 11 травня	$530/$455	$630/$490
12 травня – 12 червня	$570/$455	$670/$490
13 червня – 14 вересня	$855/$560	$955/$595

**всі податки додатково*

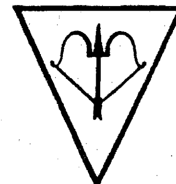
**Також лети до Донецька, Дніпропетровська та до Симферополя.*

Ціни на LOT	Київ*	Львів/Одеса*
до 20 березня	$500 обі ст./ $345 одна ст.	$540 обі ст./ $375 одна ст.
21 березня – 30 квітня	$580 обі ст./ $405 одна ст.	$620 обі ст./ $425 одна ст.
1 травня – 28 травня	$680 обі ст./ $435 одна ст.	$730 обі ст./ $465 одна ст.
29 травня –11 червня	$850 обі ст./ $545 одна ст.	$890 обі ст./ $565 одна ст.
12 червня – 17липня	$950 обі ст./ $545 одна ст.	$1090 обі ст./ $565 одна ст.

**всі податки додатково*

Наша фірма під час 35 років обслужила тисячі вдоволених клієнтів у найбільш складних подорожах по цілому світі. Пропонуємо слідуючі послуги: квитки на всі летунські лінії, круїзи, готелі, поїзди, авто-рентування, відпочинкові курорти. Ми радо допоможемо в туристичних послугах в Україну та східню Европу включно з візами, паспортами та запрошеннями.

Чекаємо на ваші дзвінки: ***800-550-4334 або 914-969-4200***

ПЛЕМ'Я ПЛАСТУНОК „ПЕРШІ СТЕЖІ“
— влаштовує —

ДЕННИЙ ТАБІР „ПТАШАТ ПРИ ПЛАСТІ“

для дітей від 4 до 6 років, які володіють (розуміють і говорять) українською мовою.

- *Дитина мусить мати закінчених 4 роки життя до 31-го серпня 2003 р. Вийнятків немає.*
- *Дитина мусить мати усі приписані щеплення.*
- *Дитина, яка склала Заяву Вступу до новацтва, не може брати участи в таборах для пташат.*

Табір відбудеться на СОЮЗІВЦІ у двох групах:
від 22 до 29 червня 2003 р., та від 29 червня до 6 липня 2003 р.

ОПЛАТА ЗА ПОБУТ НА СОЮЗІВЦІ: за батька, або матір і за одну дитину $121.00 денно, що включає сніданки та вечері. В ціну є вже включені податки й обслуга. За кожну додаткову дитину оплата $12.50 денно. Друга доросла особа платить тільки за харчування. Члени УНСоюзу одержують 10% знижки. Замовлення кімнат із $50.00 завдатку висилати на адресу:

ТАБІР ПТАШАТ
Ukrainian National Association Estate
P.O. Box 529, Kerhonkson, NY 12446 • (845) 626-5641

- **Таборова оплата**: — **$85.00 і $5.00 реєстраційне (незворотне); оплата за два тижні 175.00 дол.**
- Зголошення і таборову оплату (чек виписаний на Plast — Pershi Stezhi) надсилати до: **Mrs. Oksana Komanowsky, 544 Quail Ct., Blue Bell, PA 19422. Tel. (215) 641-0519.**
- Реченець зголошень: **Перша група: 24 березня 2003 р. Друга група: 31 березня 2003 р.**
- Число учасників обмежене.

КАРТА ЗГОЛОШЕННЯ НА ТАБІР ПТАШАТ- 2003

Ім'я і прізвище дитини ....
по-українськи і по-англійськи

Дата народження ....

Адреса..

Телефон..

❑ від 22 до 29 червня 2003 р. ❑ від 29 червня до 6 липня 2003 р.

Величина таборової сорочинки дитини: ❑ 6-8, ❑ 10-12, ❑ 14-16.

❑ Залучую чек на суму $.......... ❑ Резервую кімнату на Союзівці

....
Ім'я і прізвище матері (подати дівоче прізвище)

Завваги..

....

....

Підпис батька або матері

• ПРАЦЯ •

Шукаю за співробітниками на повний і неповний час до перукарського заведення. Потрібні професійні перукарі, помічники до манікуру і педікуру й людина, що приймає клієнтів для поширеного перукарського салону у Форт Лі. Знання англійської мови конечне. Власник має европейський вишкіл.
Тел. (201) 944-9787.

• РОЗШУКИ •

Розшукую своїх родичів у Канаді. (З України виїхали в 20-ті роки), або людей з подібним до мого прізвищем. В статті про діаспорну олімпіяду в Канаді згадується **Петра Головея**, а моє прізвище **Головій**. Можливо він родом з Волинської обл. **Олександр.**
sashko_holoviy@ukr.net

• ЗНАЙОМСТВА •

Пристійний, самітний, без родини емерит, радий запізнатися з пристійною господарною середнього віку, невисокого росту (petite) жінкою до 5'3'', 130 фунтів для спільних відносин. Мінімальне знання англійської мови побажане. Тел.: **(480) 837-4639**

• НА ПРОДАЖ •

*Продається трикімнатна квартира у Львові напроти ринку-Південний. Телефонувати: **(219) 845-4270** або у Львові: **759-757***

Помер Михайло Демкович-Добрянський

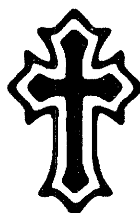

4 лютого у Лондоні упокоївся в Бозі св. п. Михайло Демкович-Добрянський, народжений 7 листопада 1905 р. в селі Лагодів, повіт Перемишляни, в Галичині, – визначний журналіст, науковець та політичний діяч в Україні до Другої світової війни та на еміграції. Він закінчив Українську академічну гімназію у Львові 1926 року, студіював слов'янську філологію і політичні науки в університетах Львова, Відня та Берліна. Від 14-го року життя він членом Пласту, у 1926 році – співзасновником Союзу української націоналістичної молоді, а з 1928 року – членом Українського національно-демократичного об'єднання. прямок Вячеслава Липинського. У 1933-1939 роках – головний секретар Українського католицького союзу, що постав з ініціятиви Митрополита Андрея Шептицького. Працював у видавництві „Мета", у редакціях тижневиків „Мета" і „Христос наша сила" та журналу „Дзвони". Від липня 1944 року – на еміграції, де бере участь у заходах, спрямованих на політичну консолідацію, пише брошуру „Чому УНР", в якій обосновує ідею консолідації навколо Державного центру Української Народної Республіки. У 1947-1975 роках – член Української Національної Ради (від УНДО), редактор журналу „Проблеми", тижневика „Українська думка" в Лондоні. Від 1954 до 1972 року працював в українському відділі Радіо „Свобода" в Мюнхені, від 1956 року – голова української редакції і керівник української програми. М. Демкович-Добрянський – автор багатьох наукових статтей-розвідок та книжок „Українсько-польські стосунки у XIX сторіччі" (Мюнхен, 1969), „Потоцький і Бобжинський, цісарські намісники Галичини 1903-1913. Боротьба за демократичний Сейм у Львові" (Рим, 1987), „Україна і Росія – історичні нариси на тему російського імперіалізму" (Рим, 1989, та Львів, 1993). Похорон відбувся 13 лютого 2003 р. в Лондоні.

Вічна йому пам'ять!

Роман Кравець

Ділимося сумною вісткою, що 27 січня 2003 р. відійшов у вічність

бл. п.

мґр АЛЕКСАНДЕР КУЦІЛЬ

нар. 14 травня 1910 р. в Мостиських, Україна.

Правник, засновник і довголітній дириґент Катедрального Хору свв. Верх. Апп. Петра і Павла УКЦеркви в Мельборні, Австралія, член управи СУОА і почесний член УГВ, фінансовий керівник епархії і парафії, вірний син українського народу і Церкви.

Похоронні відправи, які відслужив Владика Кир Петро Стасюк в асисті священиків Мельборну, Сиднею і Аделаїди, відбулися в понеділок, 3 лютого 2003 р. в Катедральному храмі свв. Петра і Павла в Мельборні, Австралія.

У глибокому смутку:
В Америці –
брат – РОМАН
сестра – ЯРОСЛАВА ЛЕВИЦЬКА з дітьми: РОМАНОМ і жінкою ОЛЕЮ, та БОГДАННОЮ КОВАЛЬЧУК і чоловіком РОМАНОМ і дітьми ОЛЕСЕМ і МАРУСЕЮ
В Австралії –
брат – МАРІЯН з жінкою МІЛЕЮ і сином ОРЕСТОМ з донькою
сестра – ІРЕНА КАПКО з чоловіком РОМАНОМ і дітьми, ОЛЕНКОЮ з родиною і АЛЕКСАНДРОМ
В Україні –
син – ОРЕСТ з жінкою ЛЯРИСОЮ
внуки – ОЛЕКСАНДЕР з жінкою НАТАЛЕЮ і родиною
– ІГОР з жінкою НАДІЙКОЮ і родиною
Ближча і дальша родина в Америці, Австралії і в Україні.

Вічна Йому пам'ять!

Ділимося сумною вісткою з рідними, приятелями і знайомими, що в понеділок, 3 березня 2003 р. відійшов у вічність на 94-му році життя наш найдорожчий ЧОЛОВІК, БАТЬКО, ДІДУСЬ, ПРАДІДУСЬ і СВАТ

бл. п.

інж. АНДРІЙ БУК

нар. 10 жовтня 1909 р. в Медиці, пов. Перемишль
відомий кооперативний та громадський діяч і провідний член Українського Патріярхального Товариства.

ПАРАСТАС відбувся 6 березня 2003 р. в похоронному заведенні Астон-Басаджік у Гантері, Н.Й.

Похоронні відправи відбулися 7 березня в церкві св. Івана Хрестителя в Гантері, Н.Й.

Тлінні останки Покійного похоронено на цвинтарі св. Духа в Гемптонбурґу, Н.Й.

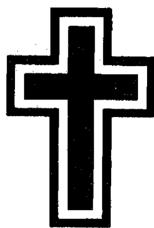
У глибокому смутку залишилися:
дружина – КАТЕРИНА
донька – ХРИСТИНА ПЕЛЕНСЬКА з чоловіком ЯРОСЛАВОМ
син – ЮРІЙ з дружиною ХРИСТИНОЮ
донька – ОКСАНА БОГОСЛАВЕЦЬ з чоловіком БОГДАНОМ
внучка – ОЛЕКСАНДРА РАТИЧ з чоловіком РОМАНОМ
внук – ДАМ'ЯН БУК
внучка – НАТАЛІЯ БОГОСЛАВЕЦЬ
правнук – МИКОЛА РАТИЧ
сваха – СТЕФАНІЯ МОРОЗ
та ближча і дальша родина в діяспорі та Україні.

Вічна Йому пам'ять!

Замість квітів родина просить складати пожертви на церковні, культурні та громадські цілі.

Ділимося сумною вісткою, що у вівторок, 25 лютого 2003 р. відійшла у вічність на 80-му році життя наша найдорожча МАМА і БАБЦЯ

бл. п.

МАРФА КУДРИК

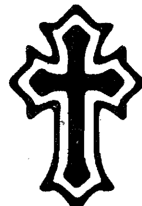
Похорон відбувся в суботу, 1 березня 2003 р. в Апопці, Фла.

Залишені у глибокому смутку:
дочка – МАРУСЯ з чоловіком РИЧАРДОМ КЕЙС
внуки – МИХАЙЛО і ОЛЕКСА
племінники – родини КИРИЧЕНКІВ
та ближча і дальша родина в Америці і в Україні.

Вічна Її пам'ять!

КАРПАТСЬКИЙ СОЮЗ В НЬЮ-ЙОРКУ ділиться сумною вісткою з українською громадою, що 14 лютого 2003 р. відійшов у засвіти

бл. п.

мґр МИХАЙЛО ШПОНТАК

довголітній голова Карпатського Союзу в Нью-Йорку, активний суспільно-політичний діяч української громади, член Крайової Екзекутиви, скарбник УККА, колишній голова Об'єднаного Комітету Українських Організацій, колишній скарбник Фундації УВУ та постійний дописувач до різних українських часописів на сучасні події в Україні.

Похорон відбувся 18 лютого 2003 р.

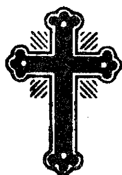
Нехай з Богом спочиває!

Дружині Покійного пані ВІРІ та дітям і внукам Управа Карпатського Союзу в Нью-Йорку складає глибокі співчуття.

Громада його не забуде!

За мову і зміст посмертних оголошень і подяк редакція не відповідає

У глибокому смутку повідомляємо, що в четвер, 27 лютого 2003 р. відійшов у вічність на 77-му році життя наш найдорожчий ЧОЛОВІК, ТАТО, ДІДУСЬ, БРАТ і ВУЙЦЬО

бл. п.

СЕМЕН КАША

нар. на Лемківщині.

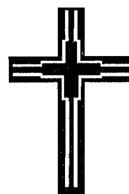
Похоронні відправи відбулися в суботу, 1 березня 2003 р. в українській католицькій церкві св. Володимира в Елизабеті, Н.Дж., а відтак на український цвинтар св. Андрія Первозваного в С. Бавнд Бруку, Н.Дж.

У смутку залишилися:

дружина – ГАНЯ
дочки – ОЛЯ з чоловіком ВОЛОДИМИРОМ і дітьми НАТАЛКОЮ і ХРИСТИНОЮ з чоловіком
– МАРУСЯ з чоловіком ЛУЇ і дітьми ЛУЇ і ЕНІ
син – ВЛОДКО ДУБНО з дружиною МАРІЄЮ і дітьми КЕЙДІ і ВОЛТЕРОМ
сестра – МАРІЯ з родиною в Україні
брат – МИКОЛА з родиною в Україні
племінник – МИХАЙЛО з дружиною СВІТЛАНОЮ і мамою ІВАННОЮ
та ближча і дальша родина в Америці, Україні і Німеччині.

Час ніколи не залікує нашої глибокої рани, ми завжди будемо згадувати Покійного, він все буде в наших серцях і в наших молитвах.

Вічна Йому пам'ять!

НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ім. ШЕВЧЕНКА в АМЕРИЦІ

Із сумом повідомляє, що 20 лютого 2003 р. відійшов із цього світу

бл. п.

о. д-р

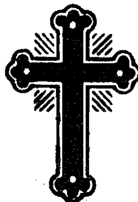
СТЕФАН СЕВАСТІЯН САБОЛ, ЧСВВ (ЗОРЕСЛАВ)

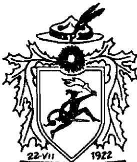
довголітній дійсний член НТШ

Родині небіжчика висловлюємо глибоке співчуття.

УПРАВА НТШ

Ділимося сумною вісткою, що в Лондоні (Велика Британія), 4 лютого 2003 р. відійшов на Вічну Ватру

бл. п.

пл. сен. довір'я

МИХАЙЛО ДЕМКОВИЧ ДОБРЯНСЬКИЙ

Лісовий Архидідько „Михахо Емдеде"

Нар. 7 листопада 1905 р. в Лагодів на Львівщині. Член Пласту від 1921 р. в курені ім. П. Сагайдачного при Академічній Гімназії у Львові. В 1926-34 рр. на студіях у Львові, Відні та Берліні. Секретар української студентської громади у Львові (1927-29), генеральний секретар Українського Католицького Союзу у Львові (1935-39), посадник міста Радимно (1940-41), діловий керівник Українського Крайового Комітету у Львові (1942-44). Фаховий журналіст-редактор і співробітник численних журналів і газет. Член Української Національної Ради, провідний діяч УНДО. Керівник українського відділу „Радіо Свобода" у Мюнхені.
Член Великого Племени „Лісові Чорти" від 1946 р., число Реєстру 94. Носитель Золотого та Срібного Арідників.

Родині висловлюємо наші найглибші співчуття.
Нехай пам'ять про нього буде завжди з нами, а в Лісовій Премудрості, в Таїнствах Творця усього видимого і невидимого він – вічний.

3-ій Курінь УСП і УПС „ЛІСОВІ ЧОРТИ"

НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ім. ШЕВЧЕНКА в АМЕРИЦІ, ОСЕРЕДОК в ДІТРОЙТІ ділиться сумною вісткою зі своїм членством, що 20 лютого 2003 р. у Воррен, Миш., упокоївся в Бозі дійсний член НТШ

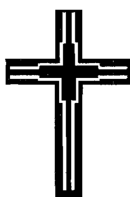
бл. п.

о. д-р СТЕФАН СЕВАСТІЯН САБОЛ, ЧСВВ (ЗОРЕСЛАВ)

Похоронні відправи відбулися 24 лютого 2003 р. в церкві св. Йосафата у Воррен, Миш.

Родині Покійного складаємо глибокі співчуття.

УПРАВА ОСЕРЕДКУ

Ділимося сумною вісткою, що в неділю, 2 березня 2003 р. в Польщі відійшов у вічність на 92-му році свого благородного життя наш найдорожчий БАТЬКО, БРАТ, ШВАГЕР і ВУЙКО

бл. п.

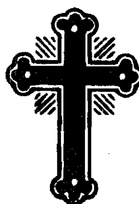
АНТІН ГРИЦКОВЯН

нар. в селі Бересці, пов. Лісько.
Колишній вояк УПА.

Залишив у смутку:

дочок – ДАНУСЮ РОМАН з родиною
– МАРУСЮ КОТИЛЕВИЧ з родиною
сестру – ЮЛЮ МУЛИК з родиною в Америці
кузина – ОСИПА ГРИЦКОВЯНА з родиною в Америці
братових – АННУ ГРИЦКОВЯН з родиною в Америці
– ЛЕСЮ ГРИЦКОВЯН з родиною в Америці
та ближчу і дальшу родину в Америці, Україні й Польщі.

Вічна Йому пам'ять!

Ділимося сумною вісткою, що 21 лютого 2003 р., по довгій недузі, упокоївся в Бозі, на 87-му році життя, наш найдорожчий МУЖ, БАТЬКО, ДІДУСЬ, ПРАДІДУСЬ і СВАТ

бл. п.

ТЕОДОЗІЙ ТАРЧАНИН

син о. декана Михайла Тарчанина, колишнього пароха Хотинця, повіт Яворів.

У глибокому смутку залишилися:

дружина – ОЛЬГА з КАЛИНЦІВ
доньки – ЗЕНОВІЯ КУНАШ з мужем ІГОРЕМ
– ДАРІЯ РАКОВСЬКА з мужем РОМАНОМ
внуки – МАРКІЯН КУНАШ з дружиною РЕБЕКОЮ
– МАРТА ГИЛ з мужем ІВАСЕМ
– ДЕМІЯН РАКОВСЬКИЙ
– ПЕТРО РАКОВСЬКИЙ з дружиною ШАНОЮ
правнучки – МЕЛАНІЯ КУНАШ
– ГАЛИНА КУНАШ
братанка – ЛІДІЯ КАРМАЗИН з родиною
сестрінки – КВІТКА ПАЩИН з мужем БОГДАНОМ і родиною
– СЯНЯ ЩЕПАНЬСЬКА з мужем СЛАВКОМ і родиною
– ЮРІЙ ФЛІҐЕЛЬ з дружиною СИНДІ і родиною
сваха – МАРІЯ КУНАШ-ЮРКІВ з родиною

Вічна Йому пам'ять!

Замість квітів родина просить складати пожертви на Фонд Незрячих Дітей „Fight for Sight", конто # 6425, на адресу:
Cleveland Selfreliance Credit Union
6108 State Road, Parma OH 44134.

РЕКЛЯМА • ОГОЛОШЕННЯ • ПОВІДОМЛЕННЯ • Марійка Оцісловська 973-292-9800 #3040